Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
EVGENI TANCHEV
της 27ης Ιουνίου 2019[1]

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18

A.K. (C-585/18)
κατά
Krajowa Rada Sądownictwa
και
CP (C-624/18)
DO (C-625/18)
κατά
Sąd Najwyższy (C-624/18 και C-625/18)
παρισταμένου του:
Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową

[αίτηση του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Κράτος δικαίου – Άρθρο 2 ΣΕΕ – Άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ – Αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Αρχή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρα 47 και 51 – Εθνικά μέτρα για τη σύσταση του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Εθνικά μέτρα περί τροποποιήσεως του τρόπου διορισμού των δικαστών του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Εξουσία μη εφαρμογής εθνικής νομοθεσίας που αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης»

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

I. Εισαγωγή

1. Οι υπό κρίση υποθέσεις, όπως και τα ζητήματα που εξέτασα στις προτάσεις μου επί των υποθέσεων Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18) και Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18)[2], εντάσσονται στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του πολωνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης με μέτρα που θεσπίσθηκαν το 2017 και που έχουν αποτελέσει αντικείμενο της αιτιολογημένης πρότασης της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ σχετικά με το κράτος δικαίου στην Πολωνία[3], καθώς και ευρείας κριτικής διεθνώς[4].

2. Οι διαφορές αυτές αφορούν εν μέρει στηριζόμενα στο δίκαιο της Ένωσης ένδικα βοηθήματα τα οποία ασκήθηκαν ενώπιον του τμήματος εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) από δικαστές που θίγονται από τα πολωνικά μέτρα που μειώνουν το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών. Τα εν λόγω μέτρα κρίθηκαν από το Δικαστήριο, στην απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18)[5], ότι δεν συνάδουν με τις υποχρεώσεις που υπέχει η Πολωνία από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθότι αντιβαίνουν στις αρχές της ισοβιότητας των δικαστών και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, οι οποίες προστατεύονται αμφότερες από το δίκαιο της Ένωσης.

3. Καίτοι, βάσει του δικαίου του κράτους μέλους, ως αρμόδιο να αποφανθεί επί των εν λόγω ένδικων βοηθημάτων ορίζεται το νεοσύστατο πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί κατά πόσον το πειθαρχικό τμήμα παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ανεξαρτησίας, βάσει του δικαίου της Ένωσης, για την εκδίκαση τέτοιων διαφορών. Το ζήτημα αυτό εγείρεται επειδή το σύνολο των δικαστών που πληρούν τις προϋποθέσεις διορισμού από τον Πρόεδρο

2 Εκτός των υπό κρίση υποθέσεων, υπάρχουν διάφορες άλλες υποθέσεις που έχουν υποβληθεί στην κρίση του Δικαστηρίου και αφορούν τη μεταρρύθμιση του πολωνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως που έχουν υποβληθεί από το πολωνικό Ανώτατο Δικαστήριο (C-522/18, C-537/18 και C-668/18), το πολωνικό Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (C-824/18) και κατώτερα πολωνικά δικαστήρια (C-558/18, C-563/18 και C-623/18), καθώς και των δύο προσφυγών λόγω παραβάσεως που έχει ασκήσει η Επιτροπή κατά της Πολωνίας (C-619/18 και C-192/18). Για λόγους σαφήνειας, επισημαίνω ότι τα ένδικα βοηθήματα που έχουν συζητηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου μέχρι σήμερα σε συνάρτηση με τη μεταρρύθμιση του πολωνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης είχαν ως αντικείμενο τα εξής: 1) τη μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου και την απονομή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της εξουσίας να παρατείνει την ενεργό υπηρεσία των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου [βλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531), και προτάσεις μου στην ίδια υπόθεση (EU:C:2019:325)]· 2) προβαλλόμενη διάκριση λόγω φύλου εξαιτίας της μείωσης του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης των τακτικών δικαστών, των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου και των εισαγγελέων σε διαφορετική ηλικία για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες, ταυτόχρονα με την απονομή στον Υπουργό Δικαιοσύνης της εξουσίας να παρατείνει την ενεργό υπηρεσία των τακτικών δικαστών [βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, EU:C:2019:529)] και 3) το πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών [βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Miasto Łowicz κ.λπ. (C-558/18 και C-563/18), που θα αναπτυχθούν στις 24 Σεπτεμβρίου 2019].

3 COM(2017) 835 final της 20ής Δεκεμβρίου 2017 (στο εξής: αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής). Στην εν λόγω αιτιολογημένη πρόταση, η Επιτροπή προέβαλε αντιρρήσεις ιδίως κατά των ακόλουθων μέτρων: 1) του Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (νόμου περί τροποποιήσεως του νόμου για την Εθνική Σχολή Δικαστών και Εισαγγελέων, του νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων και ορισμένων άλλων νόμων) της 11ης Μαΐου 2017 (Dz. U. του 2017, θέση 1139, όπως έχει τροποποιηθεί)· 2) του Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (νόμου για την τροποποίηση του νόμου για την οργάνωση των τακτικών δικαστηρίων και ορισμένων άλλων νόμων) της 12ης Ιουλίου 2017 (Dz. U. του 2017, θέση 1452, όπως έχει τροποποιηθεί)· 3) του Ustawa o Sądzie Najwyższym (νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) της 8ης Δεκεμβρίου 2017 (Dz. U. του 2018, θέση 5, όπως έχει τροποποιηθεί)· και 4) του Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (νόμου περί τροποποιήσεως του νόμου για το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο και ορισμένων άλλων νόμων) της 8ης Δεκεμβρίου 2017 (Dz. U. του 2018, θέση 3, όπως έχει τροποποιηθεί). Τα δύο τελευταία αυτά μέτρα αποτελούν αντικείμενο των υπό κρίση υποθέσεων.

4 Βλ., επί παραδείγματι, ευρωπαϊκή επιτροπή για τη δημοκρατία μέσω του δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας) του Συμβουλίου της Ευρώπης, γνώμη αριθ. 904/2017 της 11ης Δεκεμβρίου 2017, σχετικά με το σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του νόμου περί του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, σχετικά με το σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που προτάθηκε από τον Πρόεδρο της Πολωνίας, και σχετικά με τον νόμο περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων], CDL-AD(2017)031 (στο εξής: γνώμη αριθ. 904/2017 της Επιτροπής της Βενετίας)· Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, *Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers on his mission to Poland*, 5 Απριλίου 2018, A/HRC/38/38/Add.1 (στο εξής: έκθεση του ΟΗΕ του 2018 για την Πολωνία)· Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), *Final Opinion on Draft Amendments to the Act on the National Council of the Judiciary and Certain Other Acts of Poland*, 5 Μαΐου 2017, JUD-POL/305/2017-Final (στο εξής: τελική γνωμοδότηση του ΟΑΣΕ του 2017 για την Πολωνία) και *Opinion on Certain Provisions of the Draft Act on the Supreme Court of Poland (as of 26 September 2017)*, 13 Νοεμβρίου 2017, JUD-POL/315/2017.

5 EU:C:2019:531.

της Δημοκρατίας στο πειθαρχικό τμήμα επιλέγεται από το Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο, στο εξής: ΕΔΣ), το οποίο αποτελεί το όργανο που είναι επιφορτισμένο με τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στην Πολωνία. Ωστόσο, η ανεξαρτησία του ίδιου του ΕΔΣ έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση λόγω της τροποποίησης της πολωνικής νομοθεσίας που διέπει τον τρόπο διορισμού των δικαστικών μελών του. Η σύνθεσή του καθορίζεται πλέον κατά κύριο λόγο από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία.

4. Εκφράζονται επίσης πιο συγκεκριμένες ανησυχίες σχετικά με τη διαδικασία που εφαρμόζει το ΕΔΣ για την επιλογή των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος.

5. Ως εκ τούτου, το ουσιώδες ζήτημα που πρέπει να κριθεί από το Δικαστήριο στις υπό εξέταση υποθέσεις είναι κατά πόσον το πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου πληροί τις ισχύουσες στο δίκαιο της Ένωσης απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας, με γνώμονα τον τρόπο διορισμού των μελών του ΕΔΣ και των μέσων που χρησιμοποιούνται για την επιλογή των δικαστών που στελεχώνουν το πειθαρχικό τμήμα.

6. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι το πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν πληροί τις απαιτήσεις αυτές, το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης να διευκρινισθεί κατά πόσον δύναται το ίδιο, βάσει του δικαίου της Ένωσης, να μην εφαρμόσει τις διατάξεις του δικαίου του κράτους μέλους που μπορεί να θεωρηθεί ότι εμποδίζουν το αιτούν δικαστήριο να κηρύξει εαυτό αρμόδιο στις υποθέσεις των κύριων δικών.

7. Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να αναπτύξει τη νομολογία του σχετικά με τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), για την προάσπιση της αρχής του κράτους δικαίου στην έννομη τάξη της Ένωσης.

II. Το νομικό πλαίσιο

Α. Το δίκαιο της Ένωσης

8. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.»

9. Το άρθρο 47, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη έχει ως εξής:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. […]»

Β. Το πολωνικό δίκαιο

1. Οι διατάξεις για τη μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου

10. Το άρθρο 30, παράγραφος 1, του Ustawa o Sądzie Najwyższym (νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) της 23ης Νοεμβρίου 2002 (Dz. U. αριθ. 240 του 2002, θέση 2052, όπως έχει τροποποιηθεί, στο εξής: νόμος του 2002 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) καθόριζε το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου στα 70 έτη, εκτός αν, έξι μήνες το αργότερο πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας των 70 ετών, ο δικαστής υπέβαλλε δήλωση στον πρώτο πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, με την οποία του γνωστοποιούσε τη βούλησή του να παραμείνει στη θέση του, προσκομίζοντας ταυτόχρονα πιστοποιητικό σχετικά με την κατάσταση της υγείας του. Στην περίπτωση αυτή, βάσει του άρθρου 30, παράγραφος 5, του εν λόγω νόμου, ο δικαστής αυτός μπορούσε αυτοδικαίως να συνεχίσει να ασκεί τα καθήκοντά του μέχρι την ηλικία των 72 ετών.

11. Στις 20 Δεκεμβρίου 2017 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπέγραψε τον Ustawa o Sądzie Najwyższym (νόμο περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) της 8ης Δεκεμβρίου 2017 (Dz. U. του 2018, θέση 5, όπως έχει τροποποιηθεί, στο εξής: νόμος του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 3 Απριλίου 2018.

12. Κατά το άρθρο 37, παράγραφοι 1 έως 4, του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου συνταξιοδοτούνται καταρχήν στην ηλικία των 65 ετών, εκτός εάν υποβάλουν, εντός της εκεί οριζόμενης προθεσμίας, δήλωση με την οποία γνωστοποιούν τη βούλησή τους να παραμείνουν στη θέση τους και πιστοποιητικό που βεβαιώνει την καλή κατάσταση της υγείας τους, και εφόσον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παράσχει τη συγκατάθεσή του για την παραμονή τους στη θέση τους. Κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στις διατάξεις αυτές, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας οφείλει, προτού παράσχει τη συγκατάθεσή του, να συμβουλευθεί το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο, το οποίο του υποβάλλει γνωμοδότηση. Κατά το άρθρο 111, παράγραφος 1, του νόμου αυτού, οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου οι οποίοι, μέχρι τις 3 Ιουλίου 2018, είχαν συμπληρώσει την ηλικία των 65 ετών έπρεπε να συνταξιοδοτηθούν στις 4 Ιουλίου 2018, εκτός εάν υπέβαλλαν τα ανωτέρω έγγραφα εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, ο δε Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πολωνίας παρείχε τη συγκατάθεσή του σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 37 του ίδιου νόμου.

2. Οι διατάξεις για το πειθαρχικό τμήμα

13. Με τον νόμο του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου θεσμοθετήθηκε, μεταξύ άλλων, νέο τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου επονομαζόμενο «πειθαρχικό τμήμα», η σύσταση του οποίου πραγματοποιήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 133 του εν λόγω νόμου, στις 3 Απριλίου 2018.

14. Το άρθρο 20 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου προβλέπει τα εξής:

«Όσον αφορά το πειθαρχικό τμήμα και τους δικαστές που υπηρετούν σε αυτό, οι εξουσίες και οι αρμοδιότητες του πρώτου προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου όπως ορίζονται:

1. στο άρθρο 14, παράγραφος 1, σημεία 1, 4 και 7, στο άρθρο 31, παράγραφος 1, στο άρθρο 35, παράγραφος 2, στο άρθρο 36, παράγραφος 6, στο άρθρο 40, παράγραφοι 1 και 4, και στο άρθρο 51, παράγραφοι 7 και 14, ασκούνται από τον πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου ο οποίος προΐσταται του πειθαρχικού τμήματος·

2. στο άρθρο 14, παράγραφος 1, σημείο 2, και στο άρθρο 55, παράγραφος 3, δεύτερη περίοδος, ασκούνται από τον πρώτο πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, σε συμφωνία με τον πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου που προΐσταται του πειθαρχικού τμήματος.»

15. Το άρθρο 27 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου ορίζει τα εξής:

«Στη δικαιοδοσία του πειθαρχικού τμήματος υπάγονται:

1. οι πειθαρχικές υποθέσεις:

   a) οι οποίες αφορούν δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου·

   […]

2. οι υποθέσεις εργατικού δικαίου και δικαίου κοινωνικής ασφάλισης οι οποίες αφορούν δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου·

3. οι υποθέσεις συνταξιοδοτήσεως δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου.»

16. Το άρθρο 29 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου προβλέπει τα εξής:

«Οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Πολωνίας κατόπιν πρότασης του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου.»

17. Το άρθρο 79 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου έχει ως εξής:

«Οι υποθέσεις εργατικού δικαίου και δικαίου κοινωνικής ασφαλίσεως που αφορούν δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου και οι υποθέσεις που αφορούν τη συνταξιοδότηση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου εκδικάζονται:

1. σε πρώτο βαθμό – από το Ανώτατο Δικαστήριο σε μονομελή σχηματισμό απαρτιζόμενο από έναν δικαστή του πειθαρχικού τμήματος·

2) σε δεύτερο βαθμό – από το Ανώτατο Δικαστήριο σε σχηματισμό απαρτιζόμενο από τρεις δικαστές του πειθαρχικού τμήματος.»

18. Το άρθρο 131 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1, σημείο 14, του Ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (νόμου περί τροποποιήσεως του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) της 12ης Απριλίου 2018 (Dz. U. του 2018, θέση 847, στο εξής: πρώτος τροποποιητικός νόμος της 12ης Απριλίου 2018) [6], ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 9 Μαΐου 2018, ορίζει τα εξής:

«Οι δικαστές οι οποίοι υπηρετούν, κατά τον χρόνο θέσεως σε ισχύ του παρόντος νόμου, σε άλλα τμήματα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, δύνανται να μετατεθούν στο πειθαρχικό τμήμα. Μέχρι την ημερομηνία διορισμού για πρώτη φορά όλων των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου οι οποίοι θα υπηρετούν στο πειθαρχικό τμήμα, δικαστής που υπηρετεί σε άλλο τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου υποβάλλει στο Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο αίτηση μεταθέσεως στο πειθαρχικό τμήμα, αφού λάβει τη σύμφωνη γνώμη του πρώτου προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου, καθώς και του προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου ο οποίος προΐσταται του πειθαρχικού τμήματος και του προέδρου του

6 Το προϊσχύσαν άρθρο 131 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου προέβλεπε τα εξής: «Μέχρι να διορισθούν άπαντες οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου στο πειθαρχικό τμήμα, οι λοιποί δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν δύνανται να τοποθετηθούν στο τμήμα αυτό».

τμήματος στο οποίο υπηρετεί ο δικαστής που υποβάλλει την αίτηση αυτή. Κατόπιν προτάσεως του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πολωνίας δύναται να διορίσει δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου στο πειθαρχικό τμήμα, μέχρι της για πρώτη φορά πληρώσεως όλων των θέσεων του εν λόγω τμήματος.»

3. Οι διατάξεις που διέπουν το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο

19. Το άρθρο 186, παράγραφος 1, του πολωνικού Συντάγματος έχει ως εξής:

«Το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο αποτελεί τον θεματοφύλακα της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών.»

20. Το άρθρο 187 του πολωνικού Συντάγματος προβλέπει τα εξής:

«1. Το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο αποτελείται:

1) από τον πρώτο πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τον Υπουργό Δικαιοσύνης, τον πρόεδρο του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου και ένα μέλος που ορίζει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας·

2) από δεκαπέντε μέλη τα οποία επιλέγονται μεταξύ των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, των τακτικών δικαστηρίων, των διοικητικών δικαστηρίων και των στρατοδικείων·

3) από τέσσερα μέλη τα οποία εκλέγει η Sejm μεταξύ των βουλευτών και από δύο μέλη τα οποία εκλέγει η Γερουσία μεταξύ των γερουσιαστών.

2. Το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο επιλέγει μεταξύ των μελών του έναν πρόεδρο και δύο αντιπροέδρους.

3. Η θητεία των εκλεγμένων μελών του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου είναι τετραετής.

4. Το καθεστώς, ο τομέας δραστηριότητας και ο τρόπος λειτουργίας του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, καθώς και ο τρόπος εκλογής των μελών του, ορίζονται από τον νόμο.»

21. Το ΕΔΣ διέπεται από τον Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa (νόμο για το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο) της 12ης Μαΐου 2011 (Dz. U. αριθ. 126 του 2011, θέση 714, όπως έχει τροποποιηθεί, ενοποιημένη έκδοση, Dz. U. του 2019, θέση 84, στο εξής: νόμος για το ΕΔΣ). Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε, μεταξύ άλλων, από τον Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (νόμο για την τροποποίηση του νόμου για το ΕΔΣ και ορισμένων άλλων νόμων) της 8ης Δεκεμβρίου 2017 (Dz. U. του 2018, θέση 3, όπως έχει τροποποιηθεί, στο εξής: τροποποιητικός νόμος για το ΕΔΣ του 2017), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 17 Ιανουαρίου 2018[7].

22. Με το άρθρο 1, σημείο 1, του τροποποιητικού νόμου για το ΕΔΣ του 2017, προστέθηκε το άρθρο 9a του νόμου για το ΕΔΣ, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Η Sejm εκλέγει, εκ των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, των τακτικών δικαστηρίων, των διοικητικών δικαστηρίων και των στρατοδικείων, δεκαπέντε μέλη του Συμβουλίου για κοινή θητεία διάρκειας τεσσάρων ετών.

7 Βάσει του άρθρου 10 του τροποποιητικού νόμου για το ΕΔΣ του 2017, ορισμένες διατάξεις, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 11a του νόμου για το ΕΔΣ, τέθηκαν σε ισχύ στις 3 Ιανουαρίου 2018.

2. Κατά την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 εκλογή, η Sejm λαμβάνει υπόψη, στο μέτρο του εφικτού, την αναγκαιότητα εκπροσώπησης στο Συμβούλιο δικαστών προερχόμενων από δικαστήρια διαφόρων κατηγοριών και βαθμών δικαιοδοσίας.

3. Η κοινή θητεία των νέων μελών του Συμβουλίου τα οποία εκλέγονται μεταξύ των δικαστών άρχεται την επομένη της εκλογής τους. Τα απερχόμενα μέλη του Συμβουλίου ασκούν τα καθήκοντά τους έως την ημέρα έναρξης της κοινής θητείας των νέων μελών του Συμβουλίου.»

23. Με το άρθρο 1, σημεία 2 και 3, του τροποποιητικού νόμου για το ΕΔΣ του 2017, καταργήθηκε το άρθρο 11 του νόμου για το ΕΔΣ[8] και προστέθηκαν τα άρθρα 11a έως 11e του νόμου για το ΕΔΣ, που διέπουν τη διαδικασία εκλογής των δεκαπέντε δικαστικών μελών του ΕΔΣ.

24. Το άρθρο 11a, παράγραφος 2, του νόμου για το ΕΔΣ ορίζει τα εξής:

«Οι οντότητες που δικαιούνται να προτείνουν υποψήφια μέλη του Συμβουλίου πρέπει να απαρτίζονται από τουλάχιστον: 1. δύο χιλιάδες πολίτες της Δημοκρατίας της Πολωνίας που έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους, έχουν πλήρη ικανότητα για δικαιοπραξία και ασκούν πλήρη πολιτικά δικαιώματα· 2. Είκοσι πέντε δικαστές, εξαιρουμένων των συνταξιούχων δικαστών.»

25. Το άρθρο 11d του νόμου για το ΕΔΣ προβλέπει περαιτέρω τα εξής:

«1. Ο Πρόεδρος της Sejm ζητεί από τις κοινοβουλευτικές ομάδες να ορίσουν υποψήφια μέλη του Συμβουλίου εντός επτά ημερών.

2. Κάθε κοινοβουλευτική ομάδα ορίζει, μεταξύ των δικαστών τα ονόματα των οποίων έχουν υποβληθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 11a, κατ' ανώτατο όριο εννέα υποψήφια μέλη του Συμβουλίου.

3. Εάν ο συνολικός αριθμός των υποψηφίων που ορίσθηκαν από τις κοινοβουλευτικές ομάδες υπολείπεται των δεκαπέντε, το προεδρείο της Sejm ορίζει υποψηφίους, μεταξύ των ονομάτων που υποβλήθηκαν σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 11a, ούτως ώστε ο τελικός αριθμός των υποψηφίων να ανέρχεται σε δεκαπέντε.

4. Η αρμόδια επιτροπή της Sejm καταρτίζει τον κατάλογο των υποψηφίων εκλέγοντας, μεταξύ των υποψηφίων που ορίσθηκαν σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3, δεκαπέντε υποψηφίους για συμμετοχή στο Συμβούλιο ως μέλη του, υπό την προϋπόθεση ότι ο κατάλογος περιλαμβάνει τουλάχιστον έναν υποψήφιο που έχει ορισθεί από κάθε κοινοβουλευτική ομάδα που έχει αρχίσει να δραστηριοποιείται εντός εξήντα ημερών από την πρώτη σύνοδο της Sejm κατά τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου κατά την οποία πραγματοποιείται η εκλογή και εφόσον ο εν λόγω υποψήφιος έχει ορισθεί από την ομάδα σύμφωνα με τη διαδικασία ορισμού που προβλέπεται στην παράγραφο 2.

5. Η Sejm εκλέγει τα μέλη του Συμβουλίου, για κοινή τετραετή θητεία, στην επόμενη σύνοδο της Sejm, με πλειοψηφία τριών πέμπτων των ψηφισάντων και παρόντος τουλάχιστον του ημίσεος του απαιτούμενου εκ του νόμου αριθμού των βουλευτών, με ψηφοφορία επί του καταλόγου των υποψηφίων που μνημονεύεται στην παράγραφο 4.

8 Βάσει του προϊσχύσαντος άρθρου 11 του νόμου για το ΕΔΣ, τα δεκαπέντε δικαστικά μέλη εκλέγονταν από τους δικαστές μεταξύ των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου (δύο μέλη), των διοικητικών δικαστηρίων (δύο μέλη), των εφετείων (δύο μέλη), των πρωτοδικείων (οκτώ μέλη) και των στρατοδικείων (ένα μέλος).

6. Σε περίπτωση μη εκλογής μελών του Συμβουλίου κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 5, η Sejm εκλέγει μέλη του Συμβουλίου με απόλυτη πλειοψηφία των ψηφισάντων και παρόντος τουλάχιστον του ημίσεος του νόμιμου αριθμού των βουλευτών, με ψηφοφορία επί του καταλόγου των υποψηφίων που μνημονεύεται στην παράγραφο 4. […]»

26. Το άρθρο 6 του τροποποιητικού νόμου για το ΕΔΣ του 2017 προβλέπει τα εξής:

«Η θητεία των μελών του [ΕΔΣ] τα οποία διαλαμβάνονται στο άρθρο 187, παράγραφοι 1 και 2, του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Πολωνίας και τα οποία έχουν εκλεγεί βάσει των ισχυουσών διατάξεων διαρκεί έως την προηγουμένη της ενάρξεως της θητείας των νέων μελών του [ΕΔΣ], χωρίς, πάντως, να υπερβαίνει χρονικό διάστημα ενενήντα ημερών από της ημερομηνίας θέσεως σε ισχύ του παρόντος νόμου, εκτός και αν λήγει προγενέστερα λόγω εκπνοής του χρόνου της.»

27. Με τον Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (νόμο περί τροποποιήσεως του νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων και ορισμένων άλλων νόμων) της 20ής Ιουλίου 2018 (Dz. U. του 2018, θέση 1443, στο εξής: νόμος της 20ής Ιουλίου 2018) προστέθηκε η παράγραφος 3 στο άρθρο 35 του νόμου για το ΕΔΣ, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Σε περίπτωση κατά την οποία πλείονες υποψήφιοι έχουν υποβάλει αίτηση για την κατάληψη θέσεως δικαστή ή βοηθού δικαστή, η επιτροπή καταρτίζει πίνακα προτεινόμενων υποψηφίων.

2. Προκειμένου να καταρτίσει τη σειρά αξιολογήσεως των υποψηφίων στον πίνακα, η επιτροπή λαμβάνει υπόψη, κατά πρώτον, την αξιολόγηση των προσόντων των υποψηφίων αυτών και τα ακόλουθα:

1) την επαγγελματική πείρα, περιλαμβανομένης της πείρας όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου, το πανεπιστημιακό έργο, τη γνώμη των ιεραρχικώς προϊσταμένων, τις συστάσεις, τις δημοσιεύσεις και άλλα έγγραφα που επισυνάπτονται στην αίτηση υποψηφιότητας·

2) τη γνώμη του kolegium (σώματος των δικαστών) του αρμόδιου δικαστηρίου και την αξιολόγηση της αρμόδιας ολομέλειας δικαστών.

3. Η έλλειψη των εγγράφων που διαλαμβάνονται στην παράγραφο 2 δεν παρακωλύει την κατάρτιση του πίνακα των προτεινόμενων υποψηφίων.»

28. Με τον τροποποιητικό νόμο για το ΕΔΣ του 2017 προστέθηκε το άρθρο 44, παράγραφος 1a, και με τον νόμο της 20ής Ιουλίου 2018 προστέθηκε το άρθρο 44, παράγραφος 1b, στο άρθρο 44 του νόμου για το ΕΔΣ, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Μετέχων στη διαδικασία δύναται να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου λόγω του παράνομου χαρακτήρα του πορίσματος του [ΕΔΣ], εκτός αν διαφορετικές διατάξεις ορίζουν άλλως. […]

1a. Στην περίπτωση ατομικών υποθέσεων που αφορούν διορισμό σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου), μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου. Στις υποθέσεις αυτές δεν μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η ασκηθείσα ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου προσφυγή δεν μπορεί να στηρίζεται σε λόγο με τον οποίο προβάλλεται μη προσήκουσα εκτίμηση του ζητήματος αν οι υποψήφιοι πληρούν τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη κατά τη λήψη αποφάσεως όσον αφορά την υποβολή προτάσεως διορισμού σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

1b. Σε περίπτωση κατά την οποία άπαντες οι μετέχοντες στη διαδικασία δεν προσέβαλαν το πόρισμα που διαλαμβάνεται στο άρθρο 37, παράγραφος 1, στο πλαίσιο των ατομικών υποθέσεων που αφορούν τον διορισμό σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το πόρισμα αυτό καθίσταται αμετάκλητο, κατά το μέρος που περιέχει την απόφαση περί υποβολής προτάσεως διορισμού σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου και κατά το μέρος που περιέχει την απόφαση περί μη υποβολής προτάσεως διορισμού σε θέση δικαστή του ιδίου αυτού δικαστηρίου, όσον αφορά τους μετέχοντες στη διαδικασία οι οποίοι δεν άσκησαν προσφυγή. […]»

4. Ο νόμος της 21ης Νοεμβρίου 2018

29. Στις 17 Δεκεμβρίου 2018 ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υπέγραψε τον Ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (νόμο για την τροποποίηση του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου) της 21ης Νοεμβρίου 2018 (Dz. U. του 2018, θέση 2507, στο εξής: νόμος της 21ης Νοεμβρίου 2018), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2019. Βάσει του άρθρου 1 του νόμου αυτού, το άρθρο 37, παράγραφοι 1a έως 4, και το άρθρο 111, παράγραφος 1, του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου καταργούνται και το άρθρο 37, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου τροποποιείται, ώστε μόνον οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου που ανέλαβαν τα καθήκοντά τους ως δικαστές του εν λόγω δικαστηρίου μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 2018 να συνταξιοδοτούνται στην ηλικία των εξήντα πέντε, ενώ οι διατάξεις του άρθρου 30 του νόμου για το Ανώτατο Δικαστήριο του 2002 έχουν εφαρμογή στους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου που ανέλαβαν τα καθήκοντά τους πριν από την ημερομηνία εκείνη.

30. Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 2018 προβλέπει τα εξής:

«Από της ημερομηνίας θέσεως σε ισχύ του παρόντος νόμου, δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου που συνταξιοδοτήθηκε βάσει του άρθρου 37, παράγραφοι 1 έως 4, ή του άρθρου 111, παράγραφοι 1 ή 1 bis, του [νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου] επιστρέφει στα καθήκοντα που ασκούσε πριν από την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του [εν λόγω νόμου]. Η εκ μέρους του άσκηση καθηκόντων δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου λογίζεται ότι συνεχίσθηκε αδιαλείπτως.»

31. Περαιτέρω, το άρθρο 4 του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 2018 προβλέπει τα εξής:

«1. Περατώνονται οι διαδικασίες που κινήθηκαν βάσει του άρθρου 37, παράγραφος 1, και του άρθρου 111, παράγραφοι 1 έως 1 ter, του [νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου] και καταργούνται οι δίκες επί ενδίκων βοηθημάτων που εκκρεμούν στις υποθέσεις αυτές κατά τον χρόνο θέσεως σε ισχύ του παρόντος νόμου.

2. Οι δίκες οι οποίες αφορούν την απόδειξη σχέσεως εργασίας δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου ευρισκομένου σε ενεργό υπηρεσία, σχετικά με τους δικαστές που διαλαμβάνονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, και οι οποίες κινήθηκαν και εκκρεμούν κατά τον χρόνο θέσεως σε ισχύ του παρόντος νόμου καταργούνται. […]»

III. Τα πραγματικά περιστατικά, οι κύριες δίκες και τα προδικαστικά ερωτήματα

32. Η υπόθεση C-585/18 έχει ως αντικείμενο προσφυγή που άσκησε ο A.K., δικαστής του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, κατά του ΕΔΣ. Κατά τη διάταξη περί παραπομπής, στις 3 Ιουλίου 2018, ο A.K. είχε συμπληρώσει το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του και υπέβαλε δήλωση ότι επιθυμούσε να παραμείνει στη θέση του σύμφωνα με το άρθρο 37 και το άρθρο 111, παράγραφος 1, του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Τα εν λόγω μέτρα κρίθηκαν από το Δικαστήριο, στην απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου

Δικαστηρίου)[9], μη συμβατά με το δίκαιο της Ένωσης.

33. Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλεπόταν στο άρθρο 37 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το ΕΔΣ εξέδωσε πόρισμα, με το οποίο διατύπωσε αρνητική γνώμη. Ο Α.Κ. άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής, καθώς και αίτηση αναστολής εκτελέσεώς της, ενώπιον του τμήματος εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Προς υποστήριξη της προσφυγής αυτής, ο Α.Κ. προβάλλει, μεταξύ άλλων, παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη και του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία[10]. Σε συνάρτηση με την τελευταία ως άνω διάταξη, ο Α.Κ. ισχυρίζεται ότι έχει υποστεί διάκριση λόγω ηλικίας.

34. Οι υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 έχουν ως αντικείμενο αγωγές που άσκησαν ο CP και ο DO, αμφότεροι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κατά του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Κατά τις διατάξεις περί παραπομπής, στις 3 Ιουλίου 2018, οι εν λόγω δικαστές είχαν συμπληρώσει το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους, αλλά δεν υπέβαλαν δηλώσεις ότι επιθυμούσαν να παραμείνουν στις θέσεις τους σύμφωνα με το άρθρο 37 και το άρθρο 111, παράγραφος 1, του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

35. Όταν ενημερώθηκαν ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έκρινε ότι έχουν συνταξιοδοτηθεί από της 4ης Ιουλίου 2018, ο CP και ο DO άσκησαν αγωγές ενώπιον του τμήματος εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ζητώντας να αναγνωρισθεί ότι η σχέση εργασίας τους ως εν ενεργεία δικαστές δεν είχε μετατραπεί από την εν λόγω ημερομηνία σε καθεστώς συνταξιούχων δικαστών. Επίσης ζήτησαν τη λήψη προσωρινών μέτρων. Προς υποστήριξη των αγωγών τους, ο CP και ο DO προβάλλουν, μεταξύ άλλων, παραβίαση της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ηλικίας που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78[11]. Στην υπόθεση αυτή, ο CP και ο DO βάλλουν επίσης κατά μέτρων που έχουν κριθεί από το Δικαστήριο, στην απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου)[12], μη συμβατά με το δίκαιο της Ένωσης.

36. Το τμήμα εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης του Ανωτάτου Δικαστηρίου (στο εξής: τμήμα εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης), ενώπιον του οποίου έχουν ασκήσει τα ένδικα βοηθήματά τους ο Α.Κ., ο CP και ο DO (στο εξής, από κοινού: ο προσφεύγων και οι ενάγοντες) εκθέτει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα.

37. Πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το τμήμα εργατικών διαφορών και διαφορών κοινωνικής ασφάλισης[13] ήταν αρμόδιο για την εξέταση των ένδικων βοηθημάτων κατά των αποφάσεων του ΕΔΣ, ενώ οι διαφορές που απέρρεαν από τις σχέσεις εργασίας των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου εκδικάζονταν από τα εργατοδικεία. Με το άρθρο 27, παράγραφος 1, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου

9 EU:C:2019:531.

10 ΕΕ 2000, L 303, σ. 16. Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 ορίζει τα εξής: «Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και εάν η σχέση στο πλαίσιο της οποίας εικάζεται ότι σημειώθηκε η διάκριση έχει λήξει, έχει πρόσβαση σε δικαστικές ή/και διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συνδιαλλαγής, για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας».

11 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 ορίζει τα εξής: «Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1». Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής μνημονεύει, μεταξύ άλλων, τις διακρίσεις λόγω ηλικίας.

12 EU:C:2019:531.

13 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου για το Ανώτατο Δικαστήριο του 2017, το τμήμα αυτό είχε την επωνυμία «τμήμα εργατικών διαφορών, διαφορών κοινωνικής ασφάλισης και δημοσίων υποθέσεων».

Δικαστηρίου, η αρμοδιότητα για τις υποθέσεις αυτές μεταβιβάσθηκε στο πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου (στο εξής: πειθαρχικό τμήμα)[14]. Ωστόσο, κατά τις ημερομηνίες έκδοσης των διατάξεων περί παραπομπής, δεν είχαν διορισθεί δικαστές στο πειθαρχικό τμήμα, οπότε αυτό στην πραγματικότητα δεν υφίστατο.

38. Ως εκ τούτου, στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν, δεδομένης της μη στελέχωσης του πειθαρχικού τμήματος με δικαστές, δύναται να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις που απονέμουν αρμοδιότητα στο πειθαρχικό τμήμα και να κηρύξει εαυτό αρμόδιο, λόγω της ανάγκης να διασφαλισθεί η αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των διαδίκων τα οποία απορρέουν από τη νομοθεσία της Ένωσης που διέπει τις διακρίσεις λόγω ηλικίας[15]. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, καθότι στις υποθέσεις των κύριων δικών δεν υφίσταται δικαστήριο που να είναι σε θέση να παράσχει έννομη προστασία, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι εν λόγω διατάξεις, καθόσον καθιστούν το τμήμα εργατικών διαφορών και κοινωνικής ασφάλισης αναρμόδιο, δεν συνάδουν με το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78. Ομοίως επισημαίνει ότι το ζήτημα αυτό είναι δυνατόν να καταστεί άνευ αντικειμένου, επειδή, ενόσω διεξάγονται οι κύριες δίκες, έχει αρχίσει η πλήρωση των θέσεων στα νεοσύστατα τμήματα του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

39. Εν πάση περιπτώσει, το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει κατά πόσον η διαδικασία επιλογής δικαστών για το πειθαρχικό τμήμα παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ανεξαρτησίας, όπως απαιτείται από το δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι οι δικαστές πρέπει να διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατόπιν πρότασης του ΕΔΣ[16]. Επισημαίνει ότι ο τροποποιητικός νόμος για το ΕΔΣ του 2017 καθιέρωσε μηχανισμό επιλογής των δικαστικών μελών του ΕΔΣ στο πλαίσιο του οποίου τα εν λόγω μέλη επιλέγονται από τη Sejm [Δίαιτα] και όχι πλέον από δικαστές. Κατά συνέπεια, οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου επιλέγονται στην Πολωνία από όργανο η σύνθεση του οποίου καθορίζεται κατά κύριο λόγο από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία.

40. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει, περαιτέρω, ότι η εκλογή των νυν μελών του ΕΔΣ δεν είναι διαφανής, τα δικαστικά μέλη του ΕΔΣ δεν είναι αντιπροσωπευτικά του συνόλου της δικαστικής κοινότητας, οι δράσεις του ΕΔΣ καταδεικνύουν την απουσία απόψεων που να τάσσονται υπέρ της υπεράσπισης της ανεξαρτησίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου και των δικαστών του και, όπως καταδεικνύεται από τη δίκη στην υπόθεση C-585/18, η πρακτική που ακολουθεί το ΕΔΣ κατά τη λήψη απόφασης επί των αιτήσεων των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου που έχουν συμπληρώσει το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας τους και επιθυμούν να παραμείνουν στη θέση τους, συνίσταται στη διατύπωση αρνητικής γνώμης χωρίς να παρατίθεται επαρκής αιτιολογία που να παρέχει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη δυνατότητα να διαμορφώσει άποψη σχετικά με τον ενδιαφερόμενο υποψήφιο.

41. Όσον αφορά τη διαδικασία επιλογής των δικαστών που διορίζονται στο πειθαρχικό τμήμα, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το Ανώτατο Δικαστήριο στερείται της δυνατότητας συμμετοχής στη διαδικασία αυτή και ότι μέχρι την ημερομηνία πλήρωσης όλων των θέσεων στο πειθαρχικό τμήμα για πρώτη φορά, μόνο δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου που έχουν διορισθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μπορούν να συμμετέχουν στο εν λόγω τμήμα. Αναφέρει επίσης, μεταξύ άλλων, ότι οι όροι της διαδικασίας αυτής έχουν τροποποιηθεί. Βάσει των άρθρων 35 και 44 του νόμου για το ΕΔΣ, η απαίτηση ότι οι υποψήφιοι οφείλουν να υποβάλλουν ορισμένα έγγραφα σχετικά με τις δεξιότητές τους στο πλαίσιο της διαδικασίας κατάρτισης πίνακα προτεινόμενων υποψηφίων καταργήθηκε και θεσπίσθηκε ο κανόνας ότι, αν απόφαση επί συγκεκριμένης περίπτωσης διορισμού σε δικαστική θέση

14 Όσον αφορά την υπόθεση C-585/18, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τούτο ισχύει ομοίως για τους δικαστές του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου.

15 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τις αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49), της 19 Ιουνίου 1990, Factortame κ.λπ. (C-213/89, EU:C:1990:257), και της 13ης Μαρτίου 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163).

16 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, ειδικότερα, τις αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), και της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

στο Ανώτατο Δικαστήριο δεν προσβληθεί από το σύνολο των μετεχόντων στη διαδικασία, το σκέλος της απόφασης που αφορά την υποβολή της πρότασης διορισμού σε δικαστική θέση στο Ανώτατο Δικαστήριο καθίσταται έγκυρο. Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι τούτο, συνακόλουθα, καθιστά αδύνατο τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο. Επιπλέον, εκτιμά ότι μεταξύ των προταθέντων από το ΕΔΣ υποψηφίων για το πειθαρχικό τμήμα περιλαμβάνονται πρόσωπα δέσμια της πολιτικής ηγεσίας.

42. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν πληροί τις προβλεπόμενες από το δίκαιο της Ένωσης απαιτήσεις ανεξαρτησίας, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί κατά πόσον δύναται να μην εφαρμόσει τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που το καθιστούν αναρμόδιο για την εκδίκαση των διαφορών [17]. Όσον αφορά τις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, η γενική αρμοδιότητα του τμήματος εργατικών διαφορών και κοινωνικής ασφάλισης να επιλαμβάνεται εργατικών διαφορών σχετικών με δυσμενείς διακρίσεις του παρέχει τη δυνατότητα να εκδικάσει τα ασκηθέντα στις υποθέσεις των κύριων δικών ένδικα βοηθήματα με τα οποία προβάλλεται η ύπαρξη διακρίσεων λόγω ηλικίας κατά την έννοια της οδηγίας 2000/78 [18].

43. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε, στην υπόθεση C-585/18, να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 19, παράγραφος 1, και με το άρθρο 2 ΣΕΕ, καθώς και με το άρθρο 47 του Χάρτη, την έννοια ότι το νεοσυσταθέν τμήμα ανώτατου δικαστηρίου κράτους μέλους, το οποίο είναι αρμόδιο για την εκδίκαση προσφυγής εθνικού δικαστή και το οποίο προβλέπεται ότι απαρτίζεται αποκλειστικώς από δικαστές που εκλέγονται από εθνικό όργανο το οποίο οφείλει μεν να μεριμνά για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων [Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο)], πλην όμως λόγω του τρόπου στελεχώσεώς του και του τρόπου εργασίας του δεν παρέχει εχέγγυα ανεξαρτησίας από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, αποτελεί ανεξάρτητο δικαστήριο κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: έχει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 19, παράγραφος 1, και με το άρθρο 2 ΣΕΕ, καθώς και με το άρθρο 47 του Χάρτη, την έννοια ότι το αναρμόδιο τμήμα ανώτατου δικαστηρίου του κράτους μέλους, το οποίο πληροί τις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα δικαστήρια βάσει του δικαίου της Ένωσης και ενώπιον του οποίου έχει ασκηθεί ένδικο βοήθημα στο πλαίσιο διαφοράς που άπτεται του δικαίου της Ένωσης, οφείλει να μην εφαρμόσει τις διατάξεις του εθνικού νόμου που το κηρύσσουν αναρμόδιο στην υπόθεση αυτή;»

44. Στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε ομοίως να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 47 του Χάρτη σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφος 1, της [οδηγίας 2000/78/ΕΚ] την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία ανώτατο δικαστήριο κράτους μέλους επιληφθεί ένδικου βοηθήματος (αγωγής) με το οποίο προβάλλεται παραβίαση της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας όσον αφορά δικαστή του δικαστηρίου αυτού και το οποίο συνοδεύεται από αίτηση προσωρινής προστασίας του προβαλλόμενου δικαιώματος, το δικαστήριο αυτό υποχρεούται –προκειμένου να διασφαλίσει, μέσω της λήψεως προσωρινών μέτρων κατά το

17 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τις αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49), και της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257).

18 Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει τις αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2003, Connect Austria (C-462/99, EU:C:2003:297), και της 2ας Ιουνίου 2005, Koppensteiner (C-15/04, EU:C:2005:345).

εθνικό δίκαιο, την προστασία δικαιωμάτων αντλούμενων από το δίκαιο της Ένωσης– να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων η αρμοδιότητα για την εξέταση της διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας ασκήθηκε το ένδικο βοήθημα αυτό ανατίθεται σε τμήμα του εν λόγω δικαστηρίου το οποίο δεν λειτουργεί ελλείψει πληρώσεως των προβλεπόμενων θέσεων δικαστών;

2) Σε περίπτωση που τυχόν πληρωθούν οι θέσεις δικαστών στο τμήμα το οποίο, βάσει του εθνικού δικαίου, είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του ασκηθέντος ένδικου βοηθήματος: έχει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 19, παράγραφος 1, και με το άρθρο 2 ΣΕΕ, καθώς και με το άρθρο 47 του Χάρτη, την έννοια ότι το νεοσυσταθέν τμήμα ανώτατου δικαστηρίου κράτους μέλους, το οποίο είναι αρμόδιο για την εκδίκαση διαφοράς δικαστή του εθνικού δικαστηρίου σε πρώτο και δεύτερο βαθμό και το οποίο προβλέπεται ότι απαρτίζεται αποκλειστικώς από δικαστές που επιλέγονται από εθνικό όργανο το οποίο οφείλει μεν να μεριμνά για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων [ΕΔΣ], πλην όμως λόγω του τρόπου συστάσεώς του και του τρόπου εργασίας του δεν παρέχει εχέγγυα ανεξαρτησίας από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, αποτελεί ανεξάρτητο δικαστήριο κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης;

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα: έχει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 19, παράγραφος 1, και με το άρθρο 2 ΣΕΕ, καθώς και με το άρθρο 47 του Χάρτη, την έννοια ότι το αναρμόδιο τμήμα του ανώτατου δικαστηρίου του κράτους μέλους, το οποίο πληροί τις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα δικαστήρια βάσει του δικαίου της Ένωσης και ενώπιον του οποίου έχει ασκηθεί το ένδικο βοήθημα στο πλαίσιο διαφοράς που άπτεται του δικαίου της Ένωσης, οφείλει να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις που το κηρύσσουν αναρμόδιο στην υπόθεση αυτή;»

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

45. Το Δικαστήριο αποφάσισε τη συνεκδίκαση των υπό κρίση υποθέσεων προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης.

46. Με διάταξη της 26ης Νοεμβρίου 2018, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου δέχθηκε τις αιτήσεις του αιτούντος δικαστηρίου για υπαγωγή των υπό κρίση υποθέσεων στην ταχεία διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 23α του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Οργανισμός) και στο άρθρο 105, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου[19].

47. Γραπτές παρατηρήσεις επί των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στις υπό εξέταση υποθέσεις κατέθεσαν ο Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową (εθνικός Γενικός Εισαγγελέας, εκπροσωπούμενος από την Εθνική Εισαγγελία, Πολωνίας, στο εξής: Prokurator Generalny), η Δημοκρατία της Λεττονίας, η Δημοκρατία της Πολωνίας, η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

48. Με την εξαίρεση της Δημοκρατίας της Λεττονίας, οι ανωτέρω μετέχοντες στη διαδικασία, καθώς και ο προσφεύγων και οι ενάγοντες, ανέπτυξαν προφορικώς τις απόψεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 19 Μαρτίου 2019 (στο εξής: πρώτο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως).

49. Στο πρώτο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ο Prokurator Generalny ζήτησε την εξαίρεση του Προέδρου του Δικαστηρίου, δικαστή Koen Lenaerts, από τις υπό εξέταση υποθέσεις. Με απόφαση της 29ης Μαρτίου 2019, το Δικαστήριο, υπό την προεδρία της Αντιπροέδρου, απέρριψε την αίτηση αυτή.

19 Α.Κ. κ.λπ. (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2018:977).

50. Με επιστολή της 28ης Μαρτίου 2019, το ΕΔΣ, το οποίο δεν μετείχε στο πρώτο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ζήτησε την εκ νέου διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζητήσεως. Στις 10 Απριλίου 2019 το Δικαστήριο αποφάσισε να συνεχισθεί η επ' ακροατηρίου συζήτηση στις υπό κρίση υποθέσεις, ιδίως προκειμένου να παρασχεθεί στο ΕΔΣ η δυνατότητα να αναπτύξει προφορικώς τα επιχειρήματά του.

51. Το ΕΔΣ και το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο), ως διάδικοι, καθώς και ο προσφεύγων και οι ενάγοντες, ο Prokurator Generalny, η Δημοκρατία της Πολωνίας, η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις απόψεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 14 Μαΐου 2019 (στο εξής: δεύτερο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως) [20].

V. Περίληψη των παρατηρήσεων των μετεχόντων στη διαδικασία

A. Επί των δικονομικών ενστάσεων

52. Ο Prokurator Generalny και η Πολωνία υποστηρίζουν ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα, επειδή έχουν καταστεί άνευ αντικειμένου λόγω του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 2018. Με τον νόμο αυτό, οι διατάξεις του πολωνικού δικαίου που διέπουν τις διαφορές των κύριων δικών καταργήθηκαν και οι εν λόγω διαφορές έχουν παύσει να υφίστανται [21]. Η Πολωνία τονίζει επίσης ότι οι δίκες είναι άκυρες βάσει του πολωνικού δικαίου, καθότι, βάσει των άρθρων 27 και 79 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, υπάγονται στην αρμοδιότητα του πειθαρχικού τμήματος.

53. Η Πολωνία και η Επιτροπή υποστηρίζουν, περαιτέρω, ότι παρέλκει η απάντηση του Δικαστηρίου στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, δεδομένου ότι έχουν ήδη διορισθεί δικαστές στο πειθαρχικό τμήμα και ότι το εν λόγω τμήμα ασκεί πλέον δικαστικά καθήκοντα.

54. Ο Prokurator Generalny και η Πολωνία διατείνονται επίσης ότι τα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα, επειδή οι υποθέσεις των κύριων δικών δεν άπτονται του δικαίου της Ένωσης. Ειδικότερα, ο Prokuriator Generalny τονίζει ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ δεν απονέμει αρμοδιότητα στην Ένωση σε συνάρτηση με τη λειτουργία των δικαστικών συμβουλίων και ότι οι υπό εξέταση υποθέσεις διαφέρουν από την περίπτωση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Associação Sindical dos Juízes Portugueses [22]. Κατά την άποψη του Prokurator Generalny, το άρθρο 47 του Χάρτη δεν μπορεί να αποτελέσει τη βάση κανόνων με δεσμευτική ισχύ για την Πολωνία, καθότι η επίμαχη πολωνική νομοθεσία για το Ανώτατο Δικαστήριο και το ΕΔΣ δεν συνιστά περίπτωση εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Κατά τον Prokurator Generalny, συντρέχει επίσης παράβαση του άρθρου 1, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου αριθ. 30 σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη του Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Πολωνία και στο Ηνωμένο Βασίλειο [23].

20 Στο δεύτερο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου επισήμανε ότι, καίτοι το πειθαρχικό τμήμα δεν δύναται να μετέχει στη δίκη που διεξάγεται επί των υπό εξέταση υποθέσεων, βάσει του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, καθότι δεν καταλέγεται μεταξύ των διαδίκων των κύριων δικών, όπως εκτίθεται στις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο αποφάσισε να δεχθεί έγγραφα του πειθαρχικού τμήματος τα οποία κατέθεσε, στις 14 Μαΐου 2019, το ΕΔΣ, συμπεριλαμβανομένης ιδίως του πορίσματος αριθ. 6 της γενικής συνέλευσης των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου, της 13ης Μαΐου 2019, στο οποίο εκτίθενται οι απόψεις του τμήματος αυτού επί των υπό εξέταση υποθέσεων, και τα οποία αναλύω κατωτέρω (βλ. σημεία 140 και 141 των παρουσών προτάσεων).

21 Η Πολωνία μνημονεύει, ειδικότερα, τις αποφάσεις της 9ης Δεκεμβρίου 2010, Fluxys (C-241/09, EU:C:2010:753), και της 27ης Ιουνίου 2013, Di Donna (C-492/11, EU:C:2013:428), καθώς και τη διάταξη της 3ης Μαρτίου 2016, Euro Bank (C-537/15, EU:C:2016:143).

22 Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018 (C-64/16, EU:C:2018:117).

23 ΕΕ 2016, C 202, σ. 312 (στο εξής: πρωτόκολλο αριθ. 30).

55. Ο προσφεύγων και οι ενάγοντες, καθώς και το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο) υποστηρίζουν ότι τα προδικαστικά ερωτήματα εξακολουθούν να είναι αναγκαία, καθότι ο νόμος της 21ης Νοεμβρίου 2018 δεν ρυθμίζει τα προς κρίση τεθέντα ζητήματα. Κατά το Sąd Najwyższy, το άρθρο 4 του εν λόγω νόμου δεν συνεπάγεται την αυτοδίκαιη κατάργηση των δικών, το δε αιτούν δικαστήριο είναι το καθ' ύλην αρμόδιο τμήμα στις υποθέσεις των κύριων δικών.

56. Η Επιτροπή διατείνεται ότι τα προδικαστικά ερωτήματα, πλην του πρώτου στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, είναι αναγκαία για να μπορέσει το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί προκρίματος εξεταζομένου κατά την έναρξη της δίκης (quaestio in limine litis) που αφορά τον προσδιορισμό του αρμόδιου τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου για την εκδίκαση των διαφορών. Κατά την άποψή της, ο νόμος της 21ης Νοεμβρίου 2018 δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την απάντηση που θα δοθεί στα προδικαστικά ερωτήματα, η νομολογία στην οποία στηρίζεται η Πολωνία διαφέρει από τις υπό εξέταση υποθέσεις, ενώ ο εθνικός νομοθέτης δεν μπορεί να παρέμβει στον μηχανισμό προδικαστικής παραπομπής.

57. Η Επιτροπή υποστηρίζει, περαιτέρω, ότι οι υποθέσεις των κύριων δικών, στις οποίες ο προσφεύγων και οι ενάγοντες προβάλλουν δικαιώματα σε συνάρτηση με διακρίσεις λόγω ηλικίας κατά την έννοια της οδηγίας 2000/78, εμπίπτουν στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ενώ και το άρθρο 47 του Χάρτη έχει επίσης εφαρμογή για τους λόγους αυτούς.

Β. Επί της ουσίας

1. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 και επί της εν τοις πράγμασι μη λειτουργίας του πειθαρχικού τμήματος

58. Κατά την Πολωνική Κυβέρνηση, στο ερώτημα αυτό προσήκει αρνητική απάντηση. Κατά την άποψή της, δεν έχουν προσβληθεί τα δικαιώματα των εναγόντων, ενώ η άρνηση του αιτούντος δικαστηρίου να εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις που απονέμουν αρμοδιότητα στο πειθαρχικό τμήμα συνεπάγεται κατάσταση κατά την οποία κανένα από τα τμήματα του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν έχει αρμοδιότητα να εκδικάσει τις διαφορές. Υποστηρίζει επίσης, μεταξύ άλλων, ότι οι ενάγοντες δεν μπορούν να επικαλεστούν το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 ως βάση για τη στήριξη ενός ένδικου βοηθήματος το οποίο αντιβαίνει στο πολωνικό συνταγματικό δίκαιο.

59. Η Λεττονική Κυβέρνηση και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ προτείνουν στο Δικαστήριο να απαντήσει καταφατικά στο ερώτημα αυτό. Κατά την Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, όταν ένα δικαστήριο με αποκλειστική αρμοδιότητα επί υποθέσεως που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και του ΕΟΧ δεν έχει ακόμα συγκροτηθεί, εκ των πραγμάτων δεν υφίσταται δικαστήριο για να εκδικάσει την υπόθεση· τούτο ισοδυναμεί με άρνηση παροχής πρόσβασης στη δικαιοσύνη και το αιτούν δικαστήριο οφείλει, βάσει του δικαίου της Ένωσης, να αγνοήσει τις σχετικές εθνικές διατάξεις και να κρίνει εαυτό αρμόδιο, προκειμένου να διασφαλίσει την εκδίκαση αξιώσεων που στηρίζονται στο δίκαιο της Ένωσης[24].

24 Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ μνημονεύει τις αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49), και της 19ης Ιουνίου 1990, Factortame κ.λπ. (C-213/89, EU:C:1990:257).

2. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-585/18 και επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, καθώς και επί της ανεξαρτησίας του πειθαρχικού τμήματος

60. Ο προσφεύγων και οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν πληροί τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του σεβασμού του δικαιώματος σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο κατά το άρθρο 47 του Χάρτη, καθότι το ΕΔΣ έχει διορισθεί κατά τρόπο που το καθιστά εξαρτημένο από την πολιτική ηγεσία. Κατά την άποψή τους, η επιλογή δικαστών από το ΕΔΣ εγείρει σοβαρές αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία των δικαστών αυτών, στοιχείο που υπονομεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο δικαστικό σώμα. Θεωρούν επίσης ότι η έννοια της ανεξαρτησίας πρέπει να ερμηνεύεται αναλόγως προς το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται· ως εκ τούτου, η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ανεξαρτησία των «δικαστηρίων» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ δεν έχει καθοριστική σημασία.

61. Συγκεκριμένα, ο προσφεύγων και οι ενάγοντες προσδιορίζουν τρία στοιχεία τα οποία δημιουργούν την εντύπωση ότι το ΕΔΣ είναι εξαρτημένο από την πολιτική ηγεσία. Πρώτον, οι δικαστές που πληρούσαν τις προϋποθέσεις διορισμού από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στο πειθαρχικό τμήμα επελέγησαν από το ΕΔΣ μετά την πρόωρη λήξη της θητείας των πρώην μελών του ΕΔΣ, πράγμα που υποστηρίζουν ότι συνέβη κατά παράβαση του άρθρου 187, παράγραφος 3, του πολωνικού Συντάγματος, το οποίο προβλέπει τετραετή θητεία[25]. Δεύτερον, επισημαίνουν ότι τα δεκαπέντε δικαστικά μέλη διορίζονται από τη Sejm [Δίαιτα], και όχι από δικαστές, κάτι που αντίκειται στις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης[26], με αποτέλεσμα τα είκοσι τρία από τα είκοσι πέντε μέλη να προέρχονται από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία. Τρίτον, τονίζουν ότι η μεταρρύθμιση του ΕΔΣ θεσπίσθηκε παράλληλα με άλλες μεταρρυθμίσεις του πολωνικού δικαστικού συστήματος, οι οποίες είχαν, μεταξύ άλλων, ως αποτέλεσμα την κίνηση του μηχανισμού του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ κατά της Πολωνίας[27] και την αποβολή του ΕΔΣ από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων[28]. Επίσης, ο προσφεύγων και οι ενάγοντες επικρίνουν τα επιχειρήματα που βασίζονται σε λύσεις οι οποίες έχουν εφαρμοσθεί σε άλλα κράτη μέλη, δεδομένου ότι η κατάσταση στην Πολωνία διαφέρει, λαμβανομένων υπόψη των τριών αυτών στοιχείων.

62. Το ΕΔΣ υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο πρέπει να στηριχθεί σε πραγματικά περιστατικά, και όχι σε εντυπώσεις, και ότι το πειθαρχικό τμήμα πληροί τα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένης της ανεξαρτησίας, της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Κατά την άποψή του, το ΕΔΣ δεν ασκεί επιρροή στο πειθαρχικό τμήμα, καθότι οποιαδήποτε τυχόν σύνδεση μεταξύ των δύο οργάνων παύει να υφίσταται μόλις το ΕΔΣ προτείνει συγκεκριμένους υποψηφίους. Επίσης, υποστηρίζει ότι η πολωνική νομοθεσία σχετικά με το ΕΔΣ βελτιώνει την αντιπροσωπευτικότητα των δικαστικών μελών και παρέχει τη δυνατότητα σε κατηγορίες δικαστών να υποβάλουν τις υποψηφιότητές τους.

63. Ο Prokurator Generalny ισχυρίζεται ότι οι αλλαγές στον τρόπο διορισμού των μελών του ΕΔΣ και στον τρόπο επιλογής των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος δεν θέτουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του πολωνικού δικαστικού σώματος. Ο Prokurator Generalny τονίζει, μεταξύ άλλων, ότι ο διορισμός των δικαστικών μελών του ΕΔΣ από τη Sejm [Δίαιτα] προάγει διάφορες συνταγματικές αρχές, συμπεριλαμβανομένης της δημοκρατικής νομιμοποίησης. Κατά τον Prokurator Generalny, το ΕΔΣ δεν αποτελεί δικαστικό όργανο κατά την έννοια του άρθρου 173 του πολωνικού Συντάγματος και, ως εκ τούτου, η πολωνική νομοθεσία για το ΕΔΣ δεν παραβιάζει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και

25 Ο προσφεύγων και οι ενάγοντες μνημονεύουν συναφώς την απόφαση του ΕΔΔΑ της 12ης Μαρτίου 2019, Ástráðsson κατά Ισλανδίας, CE:ECHR:2019:0312JUD002637418.

26 Ο προσφεύγων και οι ενάγοντες μνημονεύουν ιδίως τη σύσταση CM/Rec(2010)12 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης «Judges: independence, efficiency and responsibilities», της 17ης Νοεμβρίου 2010 (στο εξής: σύσταση του 2010).

27 Βλ. υποσημείωση 3 των παρουσών προτάσεων.

28 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ), *Position Paper of the Board of the ENCJ on the membership of the KRS of Poland*, που εκδόθηκε στις 16 Αυγούστου 2018, διαθέσιμο στο http://www.encj.eu/(στο εξής: έγγραφο με τις απόψεις του ENCJ). Βλ. υποσημείωση 93 των παρουσών προτάσεων.

επιπλέον η νομοθεσία αυτή διασφαλίζει την αμεροληψία των ενεργειών του ΕΔΣ. Ειδικότερα, στο πρώτο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ο Prokurator Generalny υποστήριξε ότι το άρθρο 44, παράγραφος 1b, του νόμου για το ΕΔΣ καθιερώνει ένα αποτελεσματικό σύστημα, το οποίο παρέχει στους δικαστικούς υποψηφίους που απορρίπτονται τη δυνατότητα να ασκήσουν ένδικο βοήθημα, χωρίς να παρεμποδίζεται η διαδικασία επιλογής για την πλήρωση των κενών θέσεων.

64. Ο Prokurator Generalny ισχυρίζεται, περαιτέρω, ότι οι λύσεις που εφαρμόσθηκαν στην Πολωνία είναι παρόμοιες με εκείνες που έχουν εφαρμοσθεί σε άλλα κράτη μέλη και ότι δεν πρέπει να ισχύουν δύο μέτρα και δύο σταθμά μεταξύ των κρατών μελών. Ο Prokurator Generalny υπογραμμίζει ότι το πειθαρχικό τμήμα απολαύει ευρείας στήριξης στην πολωνική κοινωνία και ότι το πολωνικό δίκαιο προβλέπει εγγυήσεις για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του. Ο Prokurator Generalny υποστήριξε επίσης, στο πρώτο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, παραπέμποντας στο άρθρο 131 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει νέους δικαστές προκειμένου να πληρωθούν οι θέσεις δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου στο πειθαρχικό τμήμα για πρώτη φορά, καθότι ο διορισμός δικαστή στο Ανώτατο Δικαστήριο συναρτάται με θέση σε συγκεκριμένο τμήμα και, ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατόν να διορισθεί δικαστής που είναι μέλος άλλου τμήματος του δικαστηρίου αυτού, εκτός αν ο εν λόγω δικαστής παραιτηθεί.

65. Η Λεττονική Κυβέρνηση εκφράζει την άποψη ότι το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει αρνητικά στο εν λόγω ερώτημα. Τονίζει ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά μέσο για τη διασφάλιση και τη θωράκιση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και αναγκαία προϋπόθεση για το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, όπως αναγνωρίζεται, μεταξύ άλλων, στη λεττονική νομοθεσία [29].

66. Η Πολωνία υποστηρίζει ότι το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, το άρθρο 2 ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η ανεξαρτησία των δικαστών των εθνικών δικαστηρίων ουδόλως επηρεάζεται από τον διορισμό τους στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας που περιλαμβάνει τη συμμετοχή δικαστικού συμβουλίου η σύσταση του οποίου υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του οικείου κράτους μέλους. Κατά την άποψή της, η διαδικασία επιλογής των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην Πολωνία, συμπεριλαμβανομένου του πειθαρχικού τμήματος, συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ανεξαρτησία κατ' άρθρον 267 ΣΛΕΕ [30]. Όπως τόνισε στο πρώτο και στο δεύτερο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, οι κανόνες περί ανεξαρτησίας κατ' άρθρον 267 ΣΛΕΕ δεν πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο διαφορετικό από τους αντίστοιχους κανόνες του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη και, καθότι το ΕΔΣ δεν είναι δικαστήριο, οι απαιτήσεις ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης δεν έχουν εφαρμογή στην περίπτωσή του.

67. Κατά την Πολωνία, οι δικαστές στην Πολωνία, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος, διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, κατόπιν πρότασης του ΕΔΣ, για αόριστη διάρκεια· κατά την άσκηση του συνταγματικού του προνομίου περί διορισμού δικαστών, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν δεσμεύεται από τη γνώμη του ΕΔΣ και ενεργεί σύμφωνα με το πολωνικό Σύνταγμα [31]. Η διαδικασία αυτή, κατά την άποψη της Πολωνίας, δεν αποκλίνει από τις διαδικασίες που εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων της Ένωσης, όπου η συμμετοχή των εκπροσώπων του δικαστικού σώματος είναι περιορισμένη, το δε γεγονός ότι οι δικαστές επιλέγονται από το ΕΔΣ, το οποίο απαρτίζεται από δικαστές και πολιτικούς, δεν επηρεάζει την ανεξαρτησία των δικαστών που διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

29 Η Λεττονική Κυβέρνηση παραπέμπει, ειδικότερα, στην απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2010 του Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου), αριθ. 2009-11-01.

30 Η Πολωνία μνημονεύει, ειδικότερα, τις αποφάσεις της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413), της 21ης Μαρτίου 2000, Gabalfrisa κ.λπ. (C-110/98 έως C-147/98, EU:C:2000:145), της 13ης Δεκεμβρίου 2012, Forposta και ABC Direct Contact (C-465/11, EU:C:2012:801), και της 31ης Ιανουαρίου 2013, D και A (C-175/11, EU:C:2013:45).

31 Η Πολωνία μνημονεύει, ειδικότερα, το άρθρο 179, σε συνδυασμό με το άρθρο 144, παράγραφος 3, σημείο 17, του πολωνικού Συντάγματος.

Περαιτέρω, η Πολωνία διατείνεται ότι η ανεξαρτησία των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος απορρέει από ένα πολυσύνθετο σύστημα εγγυήσεων, το οποίο συναρτάται, ειδικότερα, με τον διορισμό τους για αόριστο χρόνο, την ισοβιότητα, την ασυλία, τις υποχρεώσεις μη πολιτικοποίησης και μη άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων, και την αμοιβή τους.

68. Η Πολωνία υποστηρίζει περαιτέρω, μεταξύ άλλων, ότι η εκλογή των δεκαπέντε δικαστικών μελών του ΕΔΣ από τη Sejm [Δίαιτα] ενισχύει τη δημοκρατική νομιμοποίηση και την αντιπροσωπευτικότητα του ΕΔΣ, και ότι η απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) της 25ης Μαρτίου 2019 (K 12/18) ήρε τις αμφιβολίες όσον αφορά τη συμβατότητά της με το πολωνικό Σύνταγμα. Επίσης, η Πολωνία επισήμανε, κατά το πρώτο σκέλος της επ' ακροατηρίου συζητήσεως, ότι η διάρκεια της θητείας στο πρώην ΕΔΣ μειώθηκε λόγω της νέας μεθόδου επιλογής των δικαστικών μελών και της ανάγκης ενοποίησης της διάρκειας της θητείας τους και ότι, στην πράξη, η διάρκεια της θητείας στις περισσότερες περιπτώσεις μειώθηκε κατά μικρό μόνο χρονικό διάστημα.

69. Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ υποστηρίζει ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν είναι ανεξάρτητο δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι τα κράτη πρέπει να οργανώνουν τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης στη χώρα τους κατά τρόπο σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης και του ΕΟΧ και ότι πρέπει να τηρείται η αρχή της μη οπισθοδρόμησης όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, όπως αυτή προβλέπεται στο δίκαιο της Ένωσης και στις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης[32]. Κατά την άποψή της, η μεταβολή της σύνθεσης του οργάνου που είναι επιφορτισμένο με την επιλογή των δικαστών κατά τρόπο ώστε να απαρτίζεται κατά πλειοψηφία από μέλη που διορίζονται από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία δημιουργεί έναν σύνδεσμο με τις αρχές αυτές που ενδέχεται να θίξει την ανεξαρτησία των δικαστών οι οποίοι διορίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής. Τούτο συμβαίνει, ιδίως, κατά την Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, όταν η τροποποίηση της σύνθεσης των μελών εντάσσεται σε ευρύτερες αλλαγές που αποδυναμώνουν την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος, οπότε απλώς και μόνον η εντύπωση περί ασκήσεως εξωτερικών επιρροών που γεννάται υπό τις περιστάσεις αυτές υπονομεύει την εμπιστοσύνη του κοινού στα δικαστήρια[33].

70. Η Επιτροπή διατείνεται ότι οι απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και στο άρθρο 47 του Χάρτη πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δικαστικό όργανο, όπως το πειθαρχικό τμήμα, το οποίο έχει συσταθεί υπό τις συνθήκες των υποθέσεων των κύριων δικών και είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί διαφορών που αφορούν το καθεστώς των δικαστών, δεν πληροί τις απαιτήσεις αυτές[34]. Κατά την άποψή της, το άρθρο 267 ΣΛΕΕ δεν είναι κρίσιμο, καθότι εν προκειμένω δεν τίθεται ζήτημα χαρακτηρισμού ως «δικαστηρίου» ενός οργάνου που υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

71. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι, καταρχήν, το γεγονός της συμμετοχής ενός πολιτικού οργάνου στη διαδικασία διορισμού δικαστών δεν είναι αφ' εαυτού πιθανό να επηρεάσει την ανεξαρτησία ή αμεροληψία των διοριζόμενων δικαστών[35]. Ωστόσο, επισημαίνει ότι η εντύπωση περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας αποτελεί μία από τις συνιστώσες της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης[36]. Ισχυρίζεται

32 Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ μνημονεύει τα άρθρα 2, 7 και 49 ΣΕΕ, το άρθρο 53 του Χάρτη και το κείμενο του Συμβουλίου της Ευρώπης «European Charter on the statute of judges» [ευρωπαϊκός χάρτης για το καθεστώς των δικαστών], 8 έως 10 Ιουλίου 1998, DAJ/DOC(98)23 (στο εξής: ευρωπαϊκός χάρτης του 1998), σημείο 1.1.

33 Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ μνημονεύει, ειδικότερα, την απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΖΕΣ, της 14ης Φεβρουαρίου 2017, Pascal Nobile κατά DAS Rechtsschutz-Versicherungs, E-21/16, σκέψη 16.

34 Η Επιτροπή μνημονεύει τις αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), και της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

35 Η Επιτροπή μνημονεύει την απόφαση του ΕΔΔΑ της 25ης Μαρτίου 1992, Campbell και Fell κατά Ηνωμένου Βασιλείου, CE:ECHR:1992:0325JUD001359088.

36 Η Επιτροπή μνημονεύει, ειδικότερα, την απόφαση του ΕΔΔΑ της 22ας Οκτωβρίου 1984, Sramek κατά Αυστρίας, CE:ECHR:1984:1022JUD000879079, το κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Δημοκρατία μέσω του Δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας) «Rule of Law Checklist» [κατάλογος σημείων ελέγχου για το κράτος δικαίου], μελέτη αριθ. 711/2013, 18 Μαρτίου 2016, CDL-AD(2016)007 (στο εξής: κατάλογος σημείων ελέγχου για το κράτος δικαίου του 2016), σημείο 75, και τη σύσταση του 2010, υποσημείωση 26, σημεία 46 και 47.

ότι, στις υπό εξέταση υποθέσεις, διάφορα στοιχεία προκαλούν από κοινού μια «δομικού χαρακτήρα ρήξη», ήτοι μια διαρθρωτική ασυνέχεια που προκύπτει από την πληθώρα νομοθετικών τροποποιήσεων που έχουν θεσπισθεί ταυτόχρονα στην Πολωνία, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατόν να αρθεί κάθε εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του πειθαρχικού τμήματος έναντι εξωτερικών παραγόντων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων.

72. Κατά την Επιτροπή, στα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται, πρώτον, η δημιουργία του πειθαρχικού τμήματος εκ του μηδενός με ξεχωριστό καθεστώς από τα άλλα τμήματα του Ανωτάτου Δικαστηρίου· δεύτερον, το ότι μέχρι να πληρωθούν όλες οι θέσεις στο πειθαρχικό τμήμα για πρώτη φορά, μόνο δικαστές που έχουν διορισθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μπορούν να στελεχώνουν το τμήμα αυτό· τρίτον, η ένταξή του στο πλαίσιο μιας νομοθετικής δέσμης μέτρων μεταρρύθμισης του πολωνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, και τέταρτον, το ότι το τμήμα αυτό είναι αρμόδιο να αποφαίνεται επί διαφορών που αφορούν το καθεστώς των δικαστών, συμπεριλαμβανομένης της συνταξιοδότησής τους και της έκδοσης πειθαρχικών αποφάσεων κατά δικαστών, πτυχές οι οποίες τροποποιήθηκαν ουσιαστικά με την εν λόγω δέσμη μέτρων. Κατά την άποψη της Επιτροπής, οι αλλαγές στη σύνθεση του ΕΔΣ συντείνουν στην εν λόγω δομικού χαρακτήρα ρήξη, η δε απόφαση της 25ης Μαρτίου 2019 (K 12/18) του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την εκτίμηση περί της ανεξαρτησίας του πειθαρχικού τμήματος υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης.

3. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-585/18 και επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, καθώς και επί της αναγνώρισης της υπάρξεως αρμοδιότητας λόγω του ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν αποτελεί ανεξάρτητο δικαστήριο

73. Ο προσφεύγων και οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι το αιτούν δικαστήριο πρέπει να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο που να καθιστά δυνατή την εξέταση των οικείων ενδίκων διαφορών από αρμόδιο δικαστήριο.

74. Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ διατείνεται ότι αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης και του ΕΟΧ το να επιτρέπεται να κριθεί μια υπόθεση που άπτεται του δικαίου αυτού από δικαστήριο το οποίο δεν πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας που έχουν καθορισθεί από τα ευρωπαϊκά δικαστήρια. Συνεπώς, κατά την άποψή της, ακόμη και αν η αναγνώριση αρμοδιότητας, σε περίπτωση κατά την οποία το αρμόδιο δικαστήριο δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ως ανεξάρτητο δικαστήριο βάσει του δικαίου της Ένωσης και του ΕΟΧ, μπορεί να βαίνει πέραν της απλής συμπλήρωσης ενός δικονομικού κενού, τούτο μπορεί να δικαιολογείται ως προσωρινή λύση, εφόσον επιβάλλεται για λόγους προστασίας των δικαιωμάτων που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης και του ΕΟΧ[37].

75. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η υπεροχή του δικαίου της Ένωσης επιτάσσει να μην εφαρμοσθούν οι εθνικές διατάξεις οι οποίες, σε υπόθεση που άπτεται το δικαίου της Ένωσης, απονέμουν αρμοδιότητα σε δικαστήριο που δεν πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας κατά το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη. Φρονεί ότι, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της αρχής της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να αγνοήσει τις εθνικές διατάξεις που, κατά την κρίση του, αντιβαίνουν στην αρχή αυτή[38].

37 Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ μνημονεύει τις αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49), και της 19ης Ιουνίου 1990, Factortame κ.λπ. (C-213/89, EU:C:1990:257).

38 Η Επιτροπή μνημονεύει τις αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49), και της 19ης Ιανουαρίου 2010, Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21).

VI. Ανάλυση

Α. Συνοπτική περιγραφή της ακολουθούμενης προσέγγισης

76. Συνάγω το συμπέρασμα ότι οι απαιτήσεις ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που προβλέπονται στο άρθρο 47 του Χάρτη πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι τμήμα εθνικού ανωτάτου δικαστηρίου, όπως το πειθαρχικό τμήμα, το οποίο έχει συσταθεί υπό τις συνθήκες των υποθέσεων των κύριων δικών, δεν πληροί τις εν λόγω απαιτήσεις. Η προσέγγιση που θα ακολουθήσω για να συναγάγω το συμπέρασμα αυτό έχει ως εξής.

77. Όπως διευκρινίζεται κατωτέρω, στο σημείο 84 των παρουσών προτάσεων, έχω διαμορφώσει την άποψη ότι, στην κατάσταση που έχει προκύψει στις κύριες δίκες, κράτος μέλος εφαρμόζει το άρθρο 47 του Χάρτη κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Ως εκ τούτου, κατ' ακριβολογία, το Δικαστήριο δεν απαιτείται να αποφανθεί κατά πόσον έχει υπάρξει επίσης παράβαση, υπό την ευρύτερη έννοια, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Εντούτοις, θα εκτιμήσω, στο τμήμα Δ.4 των παρουσών προτάσεων, κατά πόσον υπήρξε παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, έχοντας υπόψη ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και η εμπεριεχόμενη στην εν λόγω διάταξη εγγύηση περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης συγκεκριμενοποιούν τη βασική αξία του κράτους δικαίου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 2 ΣΕΕ [39].

78. Ακολουθώ την ανωτέρω προσέγγιση κατά την ανάλυσή μου επειδή, όπως επισημαίνεται στις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18), κατά βάση «μια διαρθρωτική αδυναμία που επιπλέον προϋποθέτει εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης από κράτος μέλος θα πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα και των δύο διατάξεων» [40].

79. Τέλος, η ανάλυση της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ απορρέει επίσης από το ευρύ καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής που έχει αποδώσει στη διάταξη αυτή το Δικαστήριο (βλ. σημείο 87 των παρουσών προτάσεων).

80. Το σκεπτικό μου θα το αναλύσω παρακάτω, στα τμήματα Γ, Δ και Ε των παρουσών προτάσεων, αλλά εν πρώτοις θα εξετάσω, στο τμήμα Β, τις δικονομικές ενστάσεις που έχουν προβάλει οι διάδικοι στις υπό κρίση υποθέσεις.

Β. Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

81. Επισημαίνω ότι, στις υπό κρίση υποθέσεις, έχουν προβληθεί δύο δικονομικές ενστάσεις, εκ των οποίων η πρώτη συνίσταται κατ' ουσίαν στον ισχυρισμό ότι οι υποθέσεις των κύριων δικών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και η δεύτερη συνίσταται στον ισχυρισμό ότι τα προδικαστικά ερωτήματα έχουν καταστεί άνευ αντικειμένου. Αμφότερες οι ενστάσεις φαίνεται να αφορούν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, καίτοι έχουν προβληθεί ως αφορώσες το παραδεκτό των προδικαστικών παραπομπών [41].

39 Βλ., ειδικότερα, αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 32), και της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 47).

40 EU:C:2019:529, σημείο 116.

41 Πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση Gullotta και Farmaci di Gullotta Davide & C. (C-497/12, EU:C:2015:168, σημεία 16 έως 25), και του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Rendón Marín και CS (C-165/14 και C-304/14, EU:C:2016:75, σημείο 48). Για γενικότερη ανάλυση, βλ. Nils Wahl και Luca Prete, «The Gatekeepers of Article 267 TFEU: On Jurisdiction and Admissibility of References for Preliminary Rulings», (2018) 55, *Common Market Law Review*, 511.

1. Οι υποθέσεις των κύριων δικών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης

82. Κατά την άποψή μου, οι υποθέσεις των κύριων δικών εμπίπτουν σαφώς στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

83. Ο προσφεύγων και οι ενάγοντες στις υποθέσεις των κύριων δικών προβάλλουν παραβίαση της προβλεπόμενης στην οδηγία 2000/78 απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ηλικίας. Προκειμένου να είναι σε θέση να επιδιώξουν την επιβολή της αξίωσης αυτής, έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε ανεξάρτητο δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη [42].

84. Πρόκειται για χαρακτηριστική περίπτωση κατάστασης που «διέπεται» από το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου [43]. Υπάρχει αντικειμενική σύνδεση μεταξύ της κατάστασης που απορρέει από τη νομοθεσία του κράτους μέλους και του μέτρου της Ένωσης στο οποίο αυτή στηρίζεται [44]. Επειδή η πρόσβαση σε ανεξάρτητο δικαστήριο επιδιώκεται προκειμένου να διασφαλισθεί η εφαρμογή της οδηγίας 2000/78 και ειδικότερα το εκεί προστατευόμενο δικαίωμα μη διάκρισης λόγω ηλικίας, οι υποθέσεις των κύριων δικών αφορούν περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη [45]. Κατά συνέπεια, οι υποθέσεις των κύριων δικών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 47 του Χάρτη.

85. Ως εκ τούτου, το κύριο μέρος της ανάλυσής μου θα στηριχθεί στο άρθρο 47 του Χάρτη. Εντούτοις, όπως διευκρινίζεται στα σημεία 93 έως 101 των προτάσεών μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18) [46], δεδομένου ότι το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ έχουν κοινές πηγές και εντάσσονται στο ευρύτερο πλέγμα των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, υπάρχει ένας «συνταγματικός δίαυλος» μεταξύ των δύο διατάξεων και η νομολογία που τις αφορά αναπόφευκτα επικαλύπτεται [47]. Σε αυτή τη νομολογία θα στηρίξω ακριβώς την ανάλυσή μου.

86. Επιπλέον, οι υποθέσεις των κύριων δικών εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

87. Στην απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18) [48], το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, όσον αφορά το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, η διάταξη αυτή αναφέρεται «στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης», ανεξάρτητα από το αν τα κράτη μέλη εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη. Συγκεκριμένα, όταν ένα όργανο, όπως το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο), καλείται να αποφανθεί επί ζητημάτων που

42 Πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (C-286/12, EU:C:2012:687).

43 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 7ης Μαρτίου 2017, X και X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, σκέψη 45), και της 21ης Μαΐου 2019, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Επικαρπία επί γεωργικών γαιών) (C-235/17, EU:C:2019:432, σκέψη 63 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Για μια περίληψη των κανόνων δικαίων βάσει των οποίων κρίνεται πότε τα κράτη μέλη «εφαρμόζουν» το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη, βλ. διάταξη της 7ης Σεπτεμβρίου 2017, Demarchi Gino (C-177/17 και C-178/17, EU:C:2017:656, σκέψεις 19 έως 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

44 Βλ. απόφαση της 19ης Απριλίου 2018, Consorzio Italian Management e Catani Multiservizi (C-152/17, EU:C:2018:264, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Για γενικότερη ανάλυση, βλ. Angela Ward, «Article 51 – Field of Application», σε Steve Peers, Tamara Hervey, Jeff Kenner and Angela Ward (επιμ.), *The EU Charter of Fundamental Rights*: *A Commentary* (Hart 2014) σ. 1413 έως 1454.

45 Πρβλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

46 EU:C:2019:529.

47 Τούτο προκύπτει σαφώς από την απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, ιδίως σκέψεις 43, 46, 47, 55 και 57). Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο μνημόνευσε, προς επίρρωση των ίδιων αυτών αρχών δικαίου, την απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), η οποία είχε ως αντικείμενο την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, και την απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), η οποία είχε ως αντικείμενο διαφορά που αφορούσε την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης και του άρθρου 47 του Χάρτη.

48 EU:C:2019:531, ιδίως σκέψεις 50, 51, 55 έως 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία. Επισημαίνω ότι ένας γενικός εισαγγελέας έχει εκφράσει την άποψη ότι «κάθε γενικό, οριζόντιο μέτρο που θα επηρεάζει εξ ορισμού το σύνολο των καθηκόντων των εθνικών δικαστικών αρχών, αφορά το δίκαιο της Ένωσης». Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, σημείο 55).

αφορούν την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και ως «δικαστήριο» κατά τα οριζόμενα στο δίκαιο της Ένωσης εντάσσεται στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης του κράτους μέλους στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, το οικείο κράτος μέλος υπέχει, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, την υποχρέωση να διασφαλίσει ότι το όργανο αυτό πληροί τις απαιτήσεις περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που εμπεριέχεται στα δικαστικά καθήκοντα και που ανήκει στο «ουσιαστικό περιεχόμενο» του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

88. Τέλος, όπως έκρινε το Δικαστήριο στην απόφαση N.S. κ.λπ.[49], το πρωτόκολλο αριθ. 30 δεν θέτει εν αμφιβόλω το εφαρμοστέο του Χάρτη ως προς την Πολωνία και, ως εκ τούτου, δεν αποκλείεται η εφαρμογή του άρθρου 47 του Χάρτη στις υποθέσεις της κύριας δίκης. Επιπλέον, το πρωτόκολλο αριθ. 30 αφορά τον Χάρτη και δεν εκτείνεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, στο μέτρο που αυτό έχει εφαρμογή[50]. Ως εκ τούτου, δεν το περιλαμβάνω στην ανάλυσή μου σχετικά με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, την οποία εκθέτω στο τμήμα Δ.4 των παρουσών προτάσεων.

89. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, η δικονομική ένσταση με την οποία προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι οι υποθέσεις των κύριων δικών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί της ανάγκης έκδοσης απόφασης από το Δικαστήριο

90. Κατά την άποψή μου, πέραν του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 και της εν τοις πράγμασι μη λειτουργίας του πειθαρχικού τμήματος, τα προδικαστικά ερωτήματα δεν είναι άνευ αντικειμένου.

91. Κατά πάγια νομολογία, τόσο από το γράμμα όσο και από την οικονομία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ προκύπτει σαφώς ότι η διαδικασία έκδοσης προδικαστικής αποφάσεως προϋποθέτει ότι εκκρεμεί πράγματι διαφορά ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας αυτά καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου[51]. Η δικαιολογητική βάση της προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικής γνώμης επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, αλλά στην ανάγκη πραγματικής επίλυσης μιας ένδικης διαφοράς[52]. Καίτοι το Δικαστήριο στηρίζεται όσο το δυνατόν περισσότερο στην εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου όσον αφορά το κατά πόσον είναι αναγκαίο να απαντηθούν τα προδικαστικά ερωτήματα, ωστόσο πρέπει να είναι σε θέση να προβεί σε κάθε εκτίμηση που εμπεριέχεται στην άσκηση των δικών του καθηκόντων, ιδίως προκειμένου να κρίνει κατά πόσον έχει αρμοδιότητα[53].

92. Ως εκ τούτου, σε συνάρτηση με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι προδικαστικό ερώτημα καθίσταται άνευ αντικειμένου και ότι παρέλκει η έκδοση απόφασης[54] εν γένει όταν κατά τη διάρκεια της δίκης μεταβάλλεται το νομικό και/ή το πραγματικό πλαίσιο το οποίο αφορά την ουσία των προδικαστικών ερωτημάτων, όπως στην περίπτωση κατά την οποία η επίμαχη εθνική νομοθεσία παύει να ισχύει ή όταν οι αξιώσεις του προσφεύγοντος έχουν ήδη κριθεί, με αποτέλεσμα η απάντηση του Δικαστηρίου στα ερωτήματα αυτά να μην είναι πλέον αναγκαία για να μπορέσει το αιτούν δικαστήριο να εκδώσει απόφαση στην υπόθεση της κύριας δίκης[55].

49 Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011 (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψεις 119 και 120). Βλ. επίσης προτάσεις της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak στην υπόθεση N.S. κ.λπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:611, σημεία 167 έως 171), και της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Bonda (C-489/10, EU:C:2011:845, σημεία 21 έως 23).

50 Βλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 53).

51 Βλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Kolev κ.λπ. (C-612/15, EU:C:2018:392, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52 Βλ. διάταξη της 10ης Ιανουαρίου 2019, Mahmood κ.λπ. (C-169/18, EU:C:2019:5, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

53 Βλ. απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2013, Stoilov i Ko (C-180/12, EU:C:2013:693, σκέψεις 37 και 38).

54 Πρβλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση García Blanco (C-225/02, EU:C:2004:669, σημεία 35 έως 39).

55 Βλ., επί παραδείγματι, διατάξεις της 10ης Ιουνίου 2011, Imran (C-155/11 PPU, EU:C:2011:387), και της 10ης Ιανουαρίου 2019, Mahmood κ.λπ. (C-169/18, EU:C:2019:5).

93. Κατά συνέπεια, στις υπό κρίση υποθέσεις, συμφωνώ με την Πολωνία και την Επιτροπή ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 έχει καταστεί άνευ αντικειμένου λόγω του μεταβληθέντος πραγματικού πλαισίου που αποτελεί τη βάση του εν λόγω ερωτήματος. Δεν αμφισβητείται ότι, μετά τις αποφάσεις του αιτούντος δικαστηρίου περί παραπομπής, διορίσθηκαν δικαστές στο πειθαρχικό τμήμα από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στις 20 Σεπτεμβρίου 2018, και ότι το πειθαρχικό τμήμα έχει τεθεί σε λειτουργία και ασκεί τα δικαστικά καθήκοντά του. Επισημαίνω επίσης ότι το αιτούν δικαστήριο παρατήρησε ότι το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα θα μπορούσε να καταστεί μη κρίσιμο για τους ανωτέρω λόγους (βλ. σημείο 38 των παρουσών προτάσεων).

94. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί ότι παρέλκει πλέον η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, καθότι η απάντηση αυτή είναι περιττή. Ωστόσο, τονίζω ότι τούτο ουδόλως θίγει την εξουσία του αιτούντος δικαστηρίου να κρίνει εαυτό αρμόδιο στις υποθέσεις της κύριας δίκης βάσει της απάντησής μου στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-585/18 και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 ούτε θίγει την κήρυξη του αιτούντος δικαστηρίου ως αρμοδίου, την οποία συνεπάγεται κατ' ανάγκη το συμπέρασμά μου ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν αποτελεί ανεξάρτητο δικαστήριο (βλ. τμήμα Ε των παρουσών προτάσεων).

95. Ωστόσο, τα λοιπά προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο –ήτοι το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-585/18 και το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18– δεν έχουν καταστεί άνευ αντικειμένου.

96. Συναφώς, με απόφαση του Δικαστηρίου, υπεβλήθη στο αιτούν δικαστήριο αίτηση με την οποία του ζητήθηκε να διευκρινίσει κατά πόσον εκτιμά ότι, υπό το πρίσμα της θέσεως σε ισχύ του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 2018 και του ισχυρισμού της Πολωνίας ότι ο εν λόγω νόμος είχε ως συνέπεια να παρέλκει πλέον η έκδοση απόφασης από το Δικαστήριο στις υπό κρίση υποθέσεις, η απάντηση στα ερωτήματα που έχουν υποβληθεί στο Δικαστήριο στις υποθέσεις αυτές εξακολουθεί να είναι αναγκαία για να μπορέσει αυτό να εκδώσει τις αποφάσεις του στις υποθέσεις των κύριων δικών.

97. Στην απάντησή του στην εν λόγω αίτηση, με ημερομηνία 25 Ιανουαρίου 2019, το αιτούν δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα εξακολουθεί να είναι αναγκαία για να μπορέσει να εκδώσει απόφαση. Ειδικότερα, επισήμανε ότι, πρώτον, τα ερωτήματα αυτά αφορούν ζητήματα που δεν επιλύονται από τον νόμο της 21ης Νοεμβρίου 2018· δεύτερον, ο νόμος αυτός δεν καταργεί αναδρομικά τις επίμαχες εθνικές διατάξεις και τις έννομες συνέπειές τους· και, τρίτον, το άρθρο 4 του ίδιου αυτού νόμου περιορίζει τη δυνατότητα να ληφθούν απαντήσεις στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως νομική βάση για την κατάργηση των δικών.

98. Υπό τις ανωτέρω συνθήκες, δεν είναι πρόδηλο ότι η ζητηθείσα από το αιτούν δικαστήριο ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν του είναι αναγκαία για την επίλυση των ενώπιόν του διαφορών. Όπως επιβεβαιώνεται από την απάντηση του αιτούντος δικαστηρίου, ενώπιον του δικαστηρίου αυτού εκκρεμούν πραγματικές διαφορές, στοιχείο που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από τους διαδίκους της κύριας δίκης[56], η δε απάντηση του Δικαστηρίου πρόκειται να συνδράμει το αιτούν δικαστήριο στον προσδιορισμό του αρμόδιου δικαστηρίου για την εκδίκαση των διαφορών αυτών[57].

56 Βλ. απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2014, Pohotovost' (C-470/12, EU:C:2014:101, σκέψη 30).

57 Πρβλ. απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, Boxus κ.λπ. (C-128/09, C-134/09 και C-135/09, EU:C:2011:667, σκέψη 28).

99. Επιπλέον, επισημαίνω ότι η νομολογία στην οποία στηρίζεται η Πολωνία (βλ. σημείο 52 των παρουσών προτάσεων) δεν έχει εφαρμογή στις υπό κρίση υποθέσεις. Στη νομολογία αυτή, οι κρίσιμες τροποποιήσεις επηρέαζαν επί της ουσίας τα προδικαστικά ερωτήματα[58]. Εν προκειμένω, τα προδικαστικά ερωτήματα που θέτει το αιτούν δικαστήριο δεν επιλύονται από τον νόμο της 21ης Νοεμβρίου 2018, καθότι ο νόμος αυτός δεν αφορά τους κανόνες που διέπουν το πειθαρχικό τμήμα ή τη σύνθεση του ΕΔΣ. Εν ολίγοις, οι εν λόγω κανόνες εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή.

100. Όσον αφορά τα προβαλλόμενα αποτελέσματα των άρθρων 2 και 4 του νόμου της 21ης Νοεμβρίου 2018 επί των διαφορών των κύριων δικών, πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφαίνεται επί ζητημάτων του εθνικού δικαίου ούτε να διακριβώνει αν η απόφαση περί παραπομπής εκδόθηκε σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες που διέπουν την οργάνωση των δικαστηρίων και τη δικονομία[59]. Βάσει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, τα ανώτατα εθνικά δικαστήρια, όπως είναι το αιτούν δικαστήριο, οφείλουν κατά κανόνα να παραπέμπουν στο Δικαστήριο τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, χωρίς η εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής να μπορεί να εμποδιστεί από εθνικούς κανόνες[60].

101. Για τους ανωτέρω λόγους, είναι αναγκαίο να εκδοθεί απόφαση από το Δικαστήριο επί του πρώτου και του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-585/18 και επί του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, η δε δικονομική ένσταση με την οποία προβάλλεται ότι τα εν λόγω ερωτήματα έχουν καταστεί άνευ αντικειμένου πρέπει να απορριφθεί.

Γ. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 και επί της εν τοις πράγμασι μη λειτουργίας του πειθαρχικού τμήματος

102. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο αποφασίσει να μην δεχθεί την ανάλυσή μου κατά την οποία το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα έχει καταστεί άνευ αντικειμένου, οι επισημάνσεις που ακολουθούν προορίζονται να απαντήσουν εν συντομία και επικουρικώς στο ερώτημα αυτό.

103. Το εν λόγω ερώτημα έχει κατ' ουσίαν ως αντικείμενο το ζήτημα κατά πόσον το δίκαιο της Ένωσης απονέμει στο αιτούν δικαστήριο αρμοδιότητα στις υποθέσεις των κύριων δικών, εφόσον, κατά τον χρόνο που ο προσφεύγων και οι ενάγοντες επεδίωξαν να επιβάλουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας κατά την έννοια της οδηγίας 2000/78, το δικαστήριο που ήταν επιφορτισμένο με την επιβολή του σεβασμού των δικαιωμάτων αυτών δεν είχε ακόμα συσταθεί στην πράξη.

104. Στο ερώτημα αυτό προσήκει καταφατική απάντηση για τους ακόλουθους λόγους.

105. Πρώτον, στην υπόθεση Unibet[61], το Δικαστήριο έκρινε ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέπουν, στο εθνικό τους δίκαιο, νέα ένδικα βοηθήματα, προκειμένου τα φυσικά πρόσωπα να μπορούν να επιβάλουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, μόνον όταν τέτοια ένδικα βοηθήματα δεν υφίστανται. Δεν φαίνεται να αμφισβητείται ότι τέτοια περίπτωση συνέτρεχε στις υποθέσεις των κύριων δικών, δεδομένου ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν λειτουργούσε, καθότι δεν είχαν ακόμα διορισθεί δικαστές. Το αιτούν δικαστήριο συνέδεσε το ζήτημα

58 Βλ. αποφάσεις της 9ης Δεκεμβρίου 2010, Fluxys (C-241/09, EU:C:2010:753, σκέψεις 32 έως 34), και της 27ης Ιουνίου 2013, Di Donna (C-492/11, EU:C:2013:428, σκέψεις 27 έως 32), καθώς και διάταξη της 3ης Μαρτίου 2016, Euro Bank (C-537/15, EU:C:2016:143, σκέψεις 27 έως 30, 34 έως 36).

59 Βλ. απόφαση της 7ης Ιουλίου 2016, Genentech (C-567/14, EU:C:2016:526, σκέψη 22).

60 Βλ. απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, σκέψεις 32 έως 34).

61 Απόφαση της 13ης Μαρτίου 2007 (C-432/05, EU:C:2007:163, ιδίως σκέψεις 40 και 41). Βλ. επίσης, επί παραδείγματι, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψεις 103 και 104).

αυτό με την υποχρέωση που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια από τη νομολογία να μην εφαρμόζουν εθνικές διατάξεις που αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης, προκειμένου να διασφαλίσουν την πλήρη αποτελεσματικότητά του[62]. Αρκεί να επισημανθεί ότι η εν λόγω επιταγή προβλήθηκε σε επίρρωση της απόφασης του Δικαστηρίου στην υπόθεση Unibet.

106. Περαιτέρω, το άρθρο 47 του Χάρτη, όπως επιβεβαιώνεται από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78[63], διασφαλίζει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο[64]. Εκδικάζοντας τα ένδικα βοηθήματα που άσκησαν οι ενάγοντες στις υποθέσεις της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο διασφαλίζει την πρόσβαση αυτή.

Δ. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-585/18 και επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18, καθώς και επί της ανεξαρτησίας του πειθαρχικού τμήματος

1. Επί της εφαρμογής του άρθρου 47 του Χάρτη

107. Όπως διευκρινίσθηκε ανωτέρω, στις υποθέσεις των κύριων δικών κράτος μέλος εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη και, ως εκ τούτου, οι υποθέσεις αυτές θα εκτιμηθούν με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη. Ωστόσο, η νομολογία σχετικά με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επικαλύπτεται αναπόφευκτα με τη νομολογία σχετικά με το άρθρο 47 του Χάρτη (βλ. σημείο 85 των παρουσών προτάσεων). Οι κατευθυντήριες γραμμές που εκδίδονται από ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς, οι οποίες ενσωματώνουν αρχές που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη και οι οποίες αφορούν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, αποτελούν επίσης χρήσιμο σημείο αναφοράς[65]. Αυτές είναι οι πηγές στις οποίες θα στηριχθώ, προκειμένου να κρίνω κατά πόσον οι επίμαχες στις υποθέσεις των κύριων δικών ρυθμίσεις συνάδουν με τις ισχύουσες στο δίκαιο της Ένωσης απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης.

108. Δεδομένου ότι οι υποθέσεις των κύριων δικών πρέπει να κριθούν με γνώμονα το άρθρο 47 του Χάρτη, είναι σημαντικό να υπομνησθούν οι διατάξεις του Χάρτη που είναι κρίσιμες για την εφαρμογή του. Το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ σχετικά με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Κατά το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, η έννοια και η εμβέλεια της εν λόγω διάταξης του Χάρτη πρέπει να είναι η ίδια ή ευρύτερη της έννοιας και της εμβέλειας που αποδίδουν στην εν λόγω διάταξη της ΕΣΔΑ το κείμενο της ΕΣΔΑ και η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ).[66] Λόγω του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη και των επεξηγήσεων που συνοδεύουν το άρθρο 47 του Χάρτη, το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να παρέχει το «όριο της ελάχιστης προστασίας» που διασφαλίζεται από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ όσον αφορά το δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ[67].

62 Απόφαση της 9ης Μαρτίου 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49).

63 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 8ης Μαΐου 2019, Leitner (C-396/17, EU:C:2019:375, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

64 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 30ής Ιουνίου 2016, Toma (C-205/15, EU:C:2016:499, σκέψη 42).

65 Βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:325, σημείο 72).

66 Βλ. επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17), επεξηγήσεις σχετικά με το άρθρο 47, σ. 30, και σχετικά με το άρθρο 52, σ. 34.

67 Βλ. απόφαση της 21ης Μαΐου 2019, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Επικαρπία επί γεωργικών γαιών) (C-235/17, EU:C:2019:432, σκέψη 72). Επισημαίνω παρεμπιπτόντως ότι, στην απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, ιδίως σκέψεις 76 και 79), το Δικαστήριο εξέτασε την αρχή της ισοβιότητας των δικαστών με κριτήριο την αναλογικότητα. Εν προκειμένω, επισημαίνω ότι, βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, το δίκαιο της Ένωσης προστατεύει τις αρχές της ισοβιότητας και της ανεξαρτησίας των δικαστών μέχρι το όριο ελάχιστης προστασίας το οποίο εγγυάται η νομολογία του ΕΔΔΑ.

109. Τέλος, όσον αφορά τα επιχειρήματα της Πολωνίας, η ερμηνεία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ δεν είναι αναγκαία για την έκβαση των διαφορών των κύριων δικών, δεδομένου ότι δεν έχει τεθεί ζήτημα που να απαιτεί την κρίση του Δικαστηρίου όσον αφορά, ειδικότερα, το κατά πόσον ορισμένο όργανο εμπίπτει στην έννοια του «δικαστηρίου» κατ' άρθρον 267 ΣΛΕΕ ή όσον αφορά το δικαίωμα ή την υποχρέωση εθνικού δικαστηρίου να παραπέμψει την υπόθεση βάσει της εν λόγω διάταξης.

110. Καίτοι το Δικαστήριο επισήμανε προσφάτως, στη νομολογία του, ότι «η ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων είναι ουσιώδους σημασίας για την ορθή λειτουργία του συστήματος δικαστικής συνεργασίας το οποίο ενσαρκώνει ο μηχανισμός προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ» και ότι ο μηχανισμός αυτός «είναι δυνατόν να ενεργοποιείται μόνο από επιφορτισμένο με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης όργανο το οποίο ανταποκρίνεται, μεταξύ άλλων, στο προαναφερθέν κριτήριο της ανεξαρτησίας»[68], το Δικαστήριο ουδόλως εννοούσε ότι οι πηγές που διέπουν την εν λόγω ανεξαρτησία περιλαμβάνονται αποκλειστικά στη νομολογία που έχει αναπτυχθεί βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

111. Επιπλέον, η εκτίμηση του κριτηρίου της ανεξαρτησίας από το Δικαστήριο, προκειμένου να κριθεί κατά πόσον ορισμένο όργανο πληροί τα κριτήρια του «δικαστηρίου», ώστε να δύναται να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, αποτελεί μια *ποιοτικά διαφορετική διεργασία* από την εκτίμηση της τήρησης των απαιτήσεων περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη, καθώς και με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ[69].

112. Στο πλαίσιο του μηχανισμού προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο εξετάζει ζήτημα που αφορά την ενώπιόν του διαδικασία, το οποίο έχει ως αντικείμενο τα όργανα που έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως και συναρτάται με τους επιδιωκόμενους από τον εν λόγω μηχανισμό σκοπούς της καθιέρωσης διαλόγου μεταξύ του Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των κρατών μελών και της διασφάλισης της ομοιόμορφης ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης[70].

113. Στο πλαίσιο του άρθρου 47 του Χάρτη, καθώς και του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το Δικαστήριο αναλαμβάνει να εκφέρει ουσιαστική κρίση ως προς το ειδικότερο ζήτημα αν το επίμαχο μέτρο θίγει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, με βάση τις προβλεπόμενες στις διατάξεις αυτές απαιτήσεις.

114. Ακόμη σημαντικότερο, όπως προεκτέθηκε, λόγω του άρθρου 52, παράγραφος 3, του Χάρτη, είναι το ότι το δίκαιο της Ένωσης εγγυάται την ανεξαρτησία των δικαστών κατ' ελάχιστον στο επίπεδο προστασίας που καθορίζεται από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ (βλ. σημείο 108 των παρουσών προτάσεων). Εντούτοις, σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι η νομολογία που έχει αναπτυχθεί από το Δικαστήριο σχετικά με το κριτήριο της ανεξαρτησίας κατ' άρθρον 267 ΣΛΕΕ (σε συνάρτηση με την κρίση κατά πόσον ορισμένο όργανο δύναται να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο) δεν πληροί το «όριο της ελάχιστης προστασίας» το οποίο εγγυάται το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ[71], η νομολογία αυτή θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να αναπτυχθεί περαιτέρω ώστε να ανταποκρίνεται στο εν λόγω επίπεδο προστασίας.

68 Βλ., ειδικότερα, αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 43), και της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 54).

69 Πρβλ. απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 1999, Köllensperger και Atzwanger (C-103/97, EU:C:1999:52, σκέψη 24), προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στην υπόθεση Torresi (C-58/13 και C-59/13, EU:C:2014:265, σημεία 45 έως 54) και του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση Pula Parking (C-551/15, EU:C:2016:825, σημεία 81 έως 107).

70 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 2017, M.A.S. και M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, σκέψεις 22 και 23), και της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Για γενικότερη ανάλυση, βλ. Morten Broberg και Niels Fenger, *Preliminary References to the European Court of Justice*, 2η έκδοση (Oxford University Press, 2014) σ. 60 έως 106.

71 Βλ. απόφαση της 21ης Μαΐου 2019, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Επικαρπία επί γεωργικών γαιών) (C-235/17, EU:C:2019:432, σκέψη 72).

2. Το περιεχόμενο της εγγύησης περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στο δίκαιο της Ένωσης

115. Είναι χρήσιμο να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι το άρθρο 47 του Χάρτη επιβεβαιώνει την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οποία συνιστά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης που απορρέει από τις συνταγματικές παραδόσεις που είναι κοινές στα κράτη μέλη και έχει κατοχυρωθεί με τα άρθρα 6 και 13 της ΕΣΔΑ [72] και προστατεύει την αρχή του κράτους δικαίου ως αξία της Ένωσης την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 2 ΣΕΕ [73]. Η εγγύηση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης έχει, στο δίκαιο της Ένωσης, το ακόλουθο περιεχόμενο.

116. Πρώτον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, «οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του οργάνου, τον *διορισμό* των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαίρεσης ή παύσης τους, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του εν λόγω οργάνου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων» [74].

117. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι η απαίτηση ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης συνεπάγεται ότι το *πειθαρχικό καθεστώς* εκείνων στους οποίους έχει ανατεθεί δικαιοδοτικό έργο πρέπει να περιβάλλεται τις αναγκαίες εγγυήσεις, ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσης αυτού του καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων. Συναφώς, η θέσπιση κανόνων που καθορίζουν ιδίως τις συμπεριφορές οι οποίες συνιστούν πειθαρχικά αδικήματα και τις κυρώσεις που εφαρμόζονται επ' αυτών, κανόνων που προβλέπουν την παρέμβαση *ανεξάρτητου οργάνου* βάσει διαδικασίας η οποία εγγυάται πλήρως τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, ιδίως τα δικαιώματα άμυνας, και κανόνων οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα προσβολής των αποφάσεων των πειθαρχικών οργάνων ενώπιον των δικαστηρίων, αποτελεί ένα σύνολο βασικών εγγυήσεων για τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος [75].

118. Στη βάση αυτή, τα μέτρα που αφορούν τον διορισμό των δικαστών και το πειθαρχικό καθεστώς που έχει εφαρμογή επί των δικαστών αποτελούν σημαντικές πτυχές των εγγυήσεων περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που ισχύουν στο δίκαιο της Ένωσης, η δε ύπαρξη ανεξάρτητου οργάνου στο πλαίσιο του πειθαρχικού καθεστώτος εμπεριέχεται στις εγγυήσεις αυτές. Πρέπει, ως εκ τούτου, να ληφθεί υπόψη ότι, ακόμη και αν το όργανο που είναι επιφορτισμένο με την επιλογή των δικαστών, όπως το ΕΔΣ, δεν επιτελεί το ίδιο δικαιοδοτικά καθήκοντα, οι κανόνες που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη σύνθεση και τη λειτουργία του, καθόσον άπτονται των πτυχών αυτών, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της εκτίμησης κατά πόσον εθνικό δικαστήριο, στην επιλογή των μελών του οποίου το εν λόγω όργανο έχει ουσιώδη συμμετοχή, παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ανεξαρτησίας σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη.

72 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

73 Βλ., ειδικότερα, αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 48), και της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 58).

74 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 66), γνωμοδότηση 1/17 της 30ής Απριλίου 2019, ΣΟΕΣ ΕΕ-Καναδά (EU:C:2019:341, σκέψη 204). Η υπογράμμιση δική μου. Οι εν λόγω εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας συναρτώνται με τις εξωτερικές και εσωτερικές πτυχές, αντίστοιχα, της ανεξαρτησίας που έχουν διαμορφωθεί στη νομολογία: βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψεις 71 έως 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

75 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 67), διάταξη της 12ης Φεβρουαρίου 2019, RH (C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, σκέψη 47). Η υπογράμμιση δική μου.

119. Κατά πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ, προκειμένου να κριθεί κατά πόσον ένα δικαστήριο μπορεί να θεωρηθεί «ανεξάρτητο» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, πρέπει να συνεκτιμώνται, μεταξύ άλλων, ο τρόπος διορισμού των μελών του και η διάρκεια της θητείας τους, η ύπαρξη εγγυήσεων έναντι εξωτερικών πιέσεων και το κατά πόσον το εν λόγω όργανο δημιουργεί εντύπωση ανεξαρτησίας [76].

120. Όπως επισήμανα στις προτάσεις μου στις υποθέσεις Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18) και Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18) [77], η ανεξαρτησία και η αμεροληψία του δικαστή βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ προϋποθέτει αντικειμενική εκτίμηση του ζητήματος αν το ίδιο το δικαστήριο παρέχει επαρκή εχέγγυα για τον αποκλεισμό οποιασδήποτε εύλογης αμφιβολίας σχετικά με την αμεροληψία του. Η εντύπωση που δημιουργείται σχετικά είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς «η δικαιοσύνη πρέπει όχι μόνο να απονέμεται, αλλά και να φαίνεται ότι απονέμεται». Κρίσιμη εν προκειμένω είναι η εμπιστοσύνη την οποία, σε μια δημοκρατική κοινωνία, πρέπει να εμπνέουν τα δικαστήρια στο κοινό. Επιπλέον, προκειμένου να κριθεί αν συντρέχει, σε συγκεκριμένη περίπτωση, βάσιμος λόγος ανησυχίας ότι δεν πληρούται το κριτήριο της εντύπωσης αντικειμενικής ανεξαρτησίας, το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι καθοριστική σημασία έχει το κατά πόσον η ανησυχία αυτή είναι αντικειμενικά δικαιολογημένη [78].

121. Στη νομολογία του σχετικά με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, το ΕΔΔΑ έχει εξετάσει, στο πλαίσιο της εκτίμησης της ανεξαρτησίας συγκεκριμένου οργάνου, τον τρόπο διορισμού των δικαστικών μελών σε δικαστικά συμβούλια ή παρόμοια όργανα. Επί παραδείγματι, στην απόφαση Denisov κατά Ουκρανίας [79], τόνισε ότι, δεδομένης της σημασίας που έχει η μείωση της επιρροής των πολιτικών φορέων στη σύνθεση του οργάνου, είναι κρίσιμο να εκτιμηθεί ο τρόπος διορισμού των δικαστών στο όργανο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές που τους επέλεξαν και τη συμβολή της δικαστικής κοινότητας στη διαδικασία αυτή. Στη βάση αυτή, έκρινε ότι η σύνθεση του εν λόγω οργάνου εμφάνιζε ορισμένες διαρθρωτικές ανεπάρκειες οι οποίες έθιγαν τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας κατ' άρθρον 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, έλαβε υπόψη ότι το όργανο απαρτιζόταν κατά πλειοψηφία από μη δικαστικά μέλη που διορίζονταν απευθείας από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, ότι ο αριθμός των δικαστικών μελών που εκλέγονταν από ομολόγους τους ήταν περιορισμένος και ότι εκπρόσωποι της εκτελεστικής εξουσίας περιλαμβάνονταν ως ex officio μέλη του.

122. Επιπλέον, στην υπόθεση Ástráðsson κατά Ισλανδίας [80], το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρχε κατάφωρη παράβαση των ισχυόντων εθνικών κανόνων σχετικά με τον διορισμό των δικαστών στις περιπτώσεις που οι άλλες εξουσίες, ιδίως δε η εκτελεστική, ασκούσαν ανεπίτρεπτη διακριτική ευχέρεια, η οποία υπονόμευε την ακεραιότητα της διαδικασίας διορισμού κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Συναφώς, τόνισε ότι το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο προοριζόταν να διασφαλίσει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης έναντι της εκτελεστικής εξουσίας και να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο να επηρεασθεί η διαδικασία αυτή με αθέμιτο τρόπο από κομματικά-πολιτικά συμφέροντα. Συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η εν λόγω διαδικασία απέβαινε σε βάρος της εμπιστοσύνης που πρέπει να εμπνέει στο κοινό το δικαστικό σώμα σε μια δημοκρατική κοινωνία και ότι αντέβαινε σε ένα θεμελιώδες αξίωμα της αρχής του κράτους δικαίου, ήτοι ότι η σύσταση των δικαστηρίων πρέπει να πραγματοποιείται διά νόμου.

76 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Νοεμβρίου 2018, Nunes De Carvalho κατά Πορτογαλίας, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, § 144 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

77 EU:C:2019:325, σημείο 71· EU:C:2019:529, σημείο 111 (με παραπομπή στις αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 25ης Σεπτεμβρίου 2018, Denisov κατά Ουκρανίας, CE:ECHR:2018:0925JUD007663911, §§ 60 έως 64, και της 6ης Νοεμβρίου 2018, Nunes De Carvalho κατά Πορτογαλίας, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, §§ 144 έως 150). Βλ. επίσης Bangalore Principles of Judicial Conduct, 2002, ιδίως σημεία 1.3, 1.6 και 3.2.

78 Βλ. απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Μαΐου 2003, Kleyn κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, § 194 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

79 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 25ης Σεπτεμβρίου 2018, CE:ECHR:2018:0925JUD007663911, §§ 68 έως 70 (με παραπομπή στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 9ης Ιανουαρίου 2013, Volkov κατά Ουκρανίας, CE:ECHR:2013:0109JUD002172211, §§ 109 έως 115).

80 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 12ης Μαρτίου 2019, CE:ECHR:2019:0312JUD002637418, ιδίως §§ 103 και 121 έως 123.

123. Στη βάση αυτή, επισημαίνω ότι, ακόμη και αν οι περιστάσεις διαφέρουν από τις περιστάσεις των υπό εξέταση υποθέσεων, η προγενέστερη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ λαμβάνει υπόψη την εντύπωση περί ανεξαρτησίας και τη σύνθεση των δικαστικών συμβουλίων και των παρεμφερών οργάνων κατά την εκτίμηση της ανεξαρτησίας τους βάσει της εν λόγω διάταξης.

124. Επιπλέον, όπως προκύπτει από πρόσφατες μελέτες[81], τα δικαστικά συμβούλια και τα παρεμφερή όργανα έχουν ουσιώδη συμβολή στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας και της αυτονομίας του δικαστικού σώματος σε πολλά κράτη μέλη, καίτοι όχι σε όλα. Μολονότι δεν υφίσταται ενιαίο πρότυπο για τα δικαστικά συμβούλια, θεωρείται ότι αυτά έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά όσον αφορά την αποστολή τους να διασφαλίζουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και όσον αφορά τη λειτουργία που επιτελούν στο πλαίσιο των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης της αντίστοιχης έννομης τάξης τους, η οποία συνίσταται στην τήρηση της αρχής του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

125. Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές, επισημαίνω ότι τα εν λόγω κοινά χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν τις ακόλουθες πτυχές. Πρώτον, η *αποστολή* των δικαστικών συμβουλίων συνίσταται στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών, στοιχείο που συνεπάγεται ότι πρέπει να είναι απαλλαγμένα από οποιαδήποτε επιρροή εκ μέρους της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας[82].

126. Δεύτερον, δεν υφίσταται ένα ενιαίο πρότυπο το οποίο οφείλει να ακολουθεί κάθε έννομη τάξη κατά τη σύσταση δικαστικού συμβουλίου, εφόσον η *σύνθεσή* του διασφαλίζει την ανεξαρτησία του και του παρέχει τη δυνατότητα να λειτουργεί αποτελεσματικά[83]. Ειδικότερα, τα δικαστικά συμβούλια πρέπει κατά κανόνα να απαρτίζονται τουλάχιστον κατά πλειοψηφία από δικαστές που εκλέγονται από ομολόγους τους, ώστε να αποτρέπονται η χειραγώγηση ή η άσκηση αθέμιτων πιέσεων[84]. Η διαδικασία επιλογής πρέπει να διεξάγεται με αντικειμενικό και διαφανή τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται ευρεία εκπροσώπηση του δικαστικού σώματος σε κάθε επίπεδο και να αποθαρρύνεται η συμμετοχή της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας στη διαδικασία επιλογής[85].

127. Τρίτον, προκειμένου να διασφαλισθεί η συνέχεια των καθηκόντων, οι *θητείες* των μελών των δικαστικών συμβουλίων δεν πρέπει να λήγουν ταυτόχρονα ή να ανανεώνονται μετά από βουλευτικές εκλογές[86].

81 Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, *Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers*, 2 Μαΐου 2018 (στο εξής: έκθεση του ΟΗΕ του 2018), σημεία 7 έως 31 και εκεί παρατιθέμενες παραπομπές. Βλ. επίσης, επί παραδείγματι, Συμβουλευτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών (CCJE) του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Opinion no. 10 (2007) on the Council for the Judiciary at the service of society*, 23 Νοεμβρίου 2007 (στο εξής: γνώμη του CCJE του 2007)· Anja Seibert-Fohr (επιμ.), *Judicial Independence in Transition* (Springer 2012)· David Kosař (προσκεκλ. επιμ.), ειδική έκδοση, «Judicial Self-Governance in Europe», (2018) 19, *German Law Journal*, 1567.

82 Βλ., επί παραδείγματι, σύσταση του 2010, υποσημείωση 26, σημείο 26· Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ), *Councils for the Judiciary Report 2010-2011, Recommendation on Councils for the Judiciary, 2011*] (στο εξής: έκθεση του ENCJ του 2011), σημείο 3.2· Διεθνής Ένωση Δικαστών, Η παγκόσμια χάρτα του Δικαστή, όπως επικαιροποιήθηκε στις 14 Νοεμβρίου 2017, άρθρα 2 και 3· έκθεση του ΟΗΕ του 2018, υποσημείωση 81, σημεία 32 και 37.

83 Βλ., επί παραδείγματι, ευρωπαϊκή επιτροπή για τη δημοκρατία μέσω του δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας), γνώμη αριθ. 403/2006, δικαστικοί διορισμοί, 22 Ιουνίου 2007, CDL-AD(2007)028, σημείο 28· γνώμη του CCJE του 2007, υποσημείωση 81, σημείο 15· έκθεση του ΟΗΕ του 2018, υποσημείωση 81, σημείο 66.

84 Βλ., επί παραδείγματι, ευρωπαϊκός χάρτης του 1998, υποσημείωση 32, Explanatory Memorandum [διευκρινιστικό υπόμνημα], σημείο 1.3· γνώμη του CCJE του 2007, υποσημείωση 81, σημεία 17 έως 19· σύσταση του 2010, υποσημείωση 26, σημείο 27· Συμβουλευτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών (CCJE) του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Magna Carta of Judges (Fundamental Principles)*, 17 Νοεμβρίου 2010, CCJE(2010) 3 Final, σημείο 13· έκθεση του ENCJ του 2011, υποσημείωση 82, σημεία 2.1 έως 2.3.

85 Βλ., επί παραδείγματι, ευρωπαϊκός χάρτης του 1998, υποσημείωση 32, σημείο 1.3· γνώμη του CCJE του 2007, υποσημείωση 81, σημεία 25 έως 31· έκθεση του ENCJ του 2011, υποσημείωση 82, σημείο 2.3· έκθεση του ΟΗΕ του 2018, υποσημείωση 81, σημεία 75 και 76.

86 Βλ., επί παραδείγματι, γνώμη του CCJE του 2007, υποσημείωση 81, σημείο 35· έκθεση του ΟΗΕ του 2018, υποσημείωση 81, σημείο 83. Βλ. επίσης το κείμενο «Plan of Action on Strengthening Judicial Independence and Impartiality» [σχέδιο δράσης για τη θωράκιση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας των δικαστών] του Συμβουλίου της Ευρώπης, 13 Απριλίου 2016, CM(2016) 36 final, επεξηγηματικές σημειώσεις, Δράση 1.1, σ. 20 («Οι τροποποιήσεις του νομικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία των νομικών συμβουλίων δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα την πρόωρη λήξη της θητείας των προσώπων που έχουν εκλεγεί υπό το προγενέστερο καθεστώς, εκτός εάν η τροποποίηση του νομικού πλαισίου έχει σκοπό να ενισχύσει την ανεξαρτησία της σύνθεσης του συμβουλίου»).

128. Τέταρτον, η επιλογή, ο διορισμός και/ή η προαγωγή των δικαστών καταλέγονται μεταξύ των πλέον ευρέως αναγνωρισμένων *καθηκόντων* των δικαστικών συμβουλίων και οι διαδικασίες αυτές πρέπει να διεξάγονται από δικαστικά συμβούλια που είναι ανεξάρτητα από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία [87].

129. Κατά συνέπεια, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι διατάξεις που διέπουν τη σύνθεση, τη θητεία και τα καθήκοντα των δικαστικών συμβουλίων έχουν ως κύριο σκοπό να διασφαλίζεται η συμβολή τους στην εγγύηση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και, ως εκ τούτου, να αποφεύγεται η επιρροή της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας όον αφορά, ιδίως, τον διορισμό των μελών τους. Κατά την άποψή μου, μολονότι τα κράτη μέλη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να επιλέγουν αν θα συστήσουν δικαστικό συμβούλιο ή παρεμφερές όργανο, εφόσον, πάντως, τέτοιο συμβούλιο τελικά συσταθεί, η ανεξαρτησία του πρέπει να διασφαλίζεται επαρκώς, μεταξύ άλλων, μέσω τέτοιων διατάξεων.

3. Εφαρμογή επί των υποθέσεων των κύριων δικών

130. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ ότι το πειθαρχικό τμήμα που αποτελεί αντικείμενο των υποθέσεων των κύριων δικών δεν πληροί τις απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας που προβλέπονται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

131. Επισημαίνω ότι το ΕΔΣ αποτελεί όργανο το οποίο έχει ως αποστολή να διασφαλίζει την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών βάσει του πολωνικού Συντάγματος, τα δε καθήκοντά του περιλαμβάνουν την επιλογή των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένου του πειθαρχικού τμήματος, οι οποίοι θα διορισθούν από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (βλ. σημεία 16 και 19 των παρουσών προτάσεων). Ως εκ τούτου, το ΕΔΣ πρέπει να είναι απαλλαγμένο από την επιρροή της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, προκειμένου να είναι σε θέση να εκτελεί τα καθήκοντά του.

132. Ωστόσο, ο τρόπος διορισμού των μελών του ίδιου του ΕΔΣ εμφανίζει ανεπάρκειες δυνάμενες να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Πρώτον, τούτο στηρίζεται στο ότι, βάσει του άρθρου 9a του νόμου περί του ΕΔΣ (βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων), τα δεκαπέντε δικαστικά μέλη του ΕΔΣ δεν διορίζονται πλέον από τους δικαστές, αλλά από τη Sejm [Δίαιτα]. Αυτό συνεπάγεται ότι το ΕΔΣ απαρτίζεται από μέλη τα οποία κατά πλειοψηφία (είκοσι τρία από τα είκοσι πέντε) προέρχονται από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία [88].

133. Επιπλέον, κατά το άρθρο 11a, παράγραφος 2, του νόμου για το ΕΔΣ, οι υποψήφιοι για τις θέσεις δικαστικών μελών του ΕΔΣ μπορούν να προτείνονται από ομάδες τουλάχιστον δύο χιλιάδων Πολωνών πολιτών ή είκοσι πέντε δικαστών. Κατά το άρθρο 11d του νόμου αυτού, η εκλογή των μελών αυτών στο ΕΔΣ πραγματοποιείται από τη Sejm [Δίαιτα] με πλειοψηφία τριών πέμπτων των ψηφισάντων και παρόντος τουλάχιστον του ημίσεος των βουλευτών με δικαίωμα ψήφου (βλ. σημεία 24 και 25 των παρουσών προτάσεων).

87 Βλ., επί παραδείγματι, ευρωπαϊκός χάρτης του 1998, υποσημείωση 32, σημείο 3.1· έκθεση του ENCJ του 2011, υποσημείωση 82, σημείο 3.3· κατάλογος σημείων ελέγχου για το κράτος δικαίου του 2016, υποσημείωση 36, σημείο 81· έκθεση του ΟΗΕ του 2018, υποσημείωση 81, σημείο 48.

88 Συγκεκριμένα, 21 μέλη του ΕΔΣ επιλέγονται από τη νομοθετική εξουσία (δεκαπέντε δικαστικά μέλη + τέσσερα μέλη που επιλέγονται από τη Sejm [Δίαιτα] + δύο μέλη που επιλέγονται από τη γερουσία, την άνω βουλή του Πολωνικού Κοινοβουλίου)· ένα μέλος επιλέγεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας· και από τα τρία ex officio μέλη, το ένα είναι μέλος της εκτελεστικής εξουσίας (Υπουργός Δικαιοσύνης) και τα δύο είναι μέλη του δικαστικού σώματος (ο πρώτος πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ο πρόεδρος του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου). Βλ σημείο 20 των παρουσών προτάσεων.

134. Κατά συνέπεια, μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο τρόπος διορισμού των μελών του ΕΔΣ ενέχει άσκηση επιρροής στο ΕΔΣ από τη νομοθετική εξουσία και δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η Sejm [Δίαιτα] δύναται να επιλέγει υποψηφίους με μικρή ή χωρίς καμία υποστήριξη από τους δικαστές, με αποτέλεσμα η γνώμη της δικαστικής κοινότητας να μην έχει επαρκές βάρος κατά τη διαδικασία εκλογής των μελών του ΕΔΣ[89]. Ανεξάρτητα από τους προβαλλόμενους σκοπούς της ενίσχυσης της δημοκρατικής νομιμοποίησης και της αντιπροσωπευτικότητας του ΕΔΣ, η ρύθμιση αυτή είναι δυνατόν να επηρεάσει δυσμενώς την ανεξαρτησία του ΕΔΣ[90].

135. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι οι αλλαγές στον τρόπο διορισμού των δικαστικών μελών του ΕΔΣ συνοδεύτηκαν από την πρόωρη λήξη της θητείας των μελών του ΕΔΣ. Δεν αμφισβητείται ότι ο νόμος για το ΕΔΣ προβλέπει την πρόωρη παύση των δικαστικών μελών του ΕΔΣ κατά τον χρόνο εκλογής των νέων μελών (βλ. σημεία 22 και 26 των παρουσών προτάσεων). Παρά τον προβαλλόμενο σκοπό της εναρμόνισης της διάρκειας της θητείας των μελών του ΕΔΣ, η άμεση αντικατάσταση των εν ενεργεία μελών του ΕΔΣ σε συνδυασμό με το νέο καθεστώς διορισμού των μελών του ΕΔΣ μπορεί να θεωρηθεί ότι θίγει περαιτέρω την ανεξαρτησία του ΕΔΣ έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας[91].

136. Η ανάλυσή μου δεν αναιρείται από την απόφαση της 25ης Μαρτίου 2019 του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) (K 12/18)[92]. Στην απόφαση αυτή, το Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικό Δικαστήριο) έκρινε, πρώτον, ότι το άρθρο 9a του νόμου για το ΕΔΣ (βλ. σημείο 22 των παρουσών προτάσεων) που διέπει τον τρόπο διορισμού των δικαστικών μελών από τη Sejm [Δίαιτα] συνάδει με διάφορες διατάξεις του πολωνικού Συντάγματος και, δεύτερον, ότι το άρθρο 44, παράγραφος 1a, του νόμου για το ΕΔΣ (βλ. σημείο 28 των παρουσών προτάσεων) που διέπει τη διαδικασία δικαστικού ελέγχου των ατομικών απορριπτικών αποφάσεων του ΕΔΣ με αντικείμενο την επιλογή δικαστών δεν συνάδει με το άρθρο 184 του πολωνικού Συντάγματος. Η εν λόγω απόφαση δεν υπεισέρχεται σε ζητήματα κρίσιμα όσον αφορά τις ισχύουσες στο δίκαιο της Ένωσης απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας του πειθαρχικού τμήματος και, σε κάθε περίπτωση, δεν αίρει όλους τους λόγους που συντείνουν στην υπονόμευση της ανεξαρτησίας του ΕΔΣ κατά τα προεκτεθέντα.

137. Στη βάση αυτή, λαμβανομένου υπόψη ότι τα δικαστικά συμβούλια είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στις έννομες τάξεις στις οποίες έχουν συσταθεί και ότι πρέπει να είναι επίσης τα ίδια αυτόνομα και απαλλαγμένα από παρεμβάσεις της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, ο ρόλος του ΕΔΣ κατά την επιλογή των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το εν λόγω τμήμα δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις ανεξαρτησίας σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη. Συντρέχουν εύλογοι λόγοι αντικειμενικής αμφιβολίας περί της ανεξαρτησίας του πειθαρχικού τμήματος, λαμβανομένου υπόψη του ρόλου της νομοθετικής εξουσίας κατά την εκλογή των δεκαπέντε δικαστικών μελών του ΕΔΣ και του ρόλου του οργάνου αυτού κατά την επιλογή των δικαστών που πληρούν τις προϋποθέσεις διορισμού από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στο Ανώτατο Δικαστήριο. Οι αμφιβολίες αυτές δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αίρονται από τον τυπικώς συμβουλευτικό ρόλο του ΕΔΣ στη διαδικασία αυτή.

89 Βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής, υποσημείωση 3, αιτιολογικές σκέψεις 141 έως 143· Επιτροπή της Βενετίας, γνώμη αριθ. 904/2017, υποσημείωση 4, σημεία 24 έως 26· έκθεση του ΟΗΕ για την Πολωνία του 2018, υποσημείωση 4, σημεία 67 έως 69.

90 Μπορεί επίσης να εξετασθεί η δυνατότητα εφαρμογής εναλλακτικών μέσων για την επίτευξη των εν λόγω σκοπών, όπως επισημαίνεται στη γνώμη αριθ. 904/2017 της Επιτροπής της Βενετίας, υποσημείωση 4, σημείο 27· βλ. επίσης ομάδα χωρών κατά της διαφθοράς (GRECO) του Συμβουλίου της Ευρώπης, *Addendum to the Fourth Round Evaluation Report on Poland*, 22 Ιουνίου 2018, Greco-AdHocRep(2018)3, σημεία 28 και 29.

91 Βλ., επί παραδείγματι, αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής, υποσημείωση 3, αιτιολογικές σκέψεις 140, 144, 145 και 175· Επιτροπή της Βενετίας, γνώμη αριθ. 904/2017, υποσημείωση 4, σημεία 28 έως 31· έκθεση του ΟΗΕ για την Πολωνία του 2018, υποσημείωση 4, σημείο 70.

92 Για περίληψη, βλ. δελτίο Τύπου του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου) μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, K 12/18, διαθέσιμο στο http://trybunal.gov.pl/

138. Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε από τον προσφεύγοντα και τους ενάγοντες, την Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ και την Επιτροπή, υπάρχουν ορισμένες παράμετροι όσον αφορά την επιλογή των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη σε συνδυασμό με τις αλλαγές στον τρόπο διορισμού των δικαστικών μελών του ΕΔΣ.

139. Ειδικότερα, δεν αμφισβητείται ότι, πρώτον, μέχρι την ημερομηνία πλήρωσης όλων των θέσεων στο πειθαρχικό τμήμα για πρώτη φορά, οι δικαστές του τμήματος αυτού διορίζονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας (βλ. σημείο 18 των παρουσών προτάσεων)· δεύτερον, το πειθαρχικό τμήμα διέπεται, ως έναν βαθμό, από διατάξεις που το διακρίνουν από τα άλλα τμήματα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, όπως το άρθρο 20 του νόμου του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κατά το οποίο τα καθήκοντα του πρώτου προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου ασκούνται από τον πρόεδρο του πειθαρχικού τμήματος όσον αφορά τους δικαστές που είναι μέλη του εν λόγω τμήματος (βλ. σημείο 14 των παρουσών προτάσεων)· τρίτον, οι ρυθμίσεις για το πειθαρχικό τμήμα θεσπίσθηκαν στο πλαίσιο της νομοθετικής δέσμης μέτρων για τη μεταρρύθμιση του πολωνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης (βλ. σημείο 1 των παρουσών προτάσεων)· και, τέταρτον, το πειθαρχικό τμήμα είναι επιφορτισμένο με την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν, ειδικότερα, τη συνταξιοδότηση των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου και τις πειθαρχικές διαδικασίες κατά δικαστών, πτυχές οι οποίες αμφότερες αποτελούν αντικείμενο της εν λόγω δέσμης μέτρων (βλ. σημεία 15 και 17 των παρουσών προτάσεων)[93]. Συγκεκριμένα, ο τροποποιητικός νόμος για το ΕΔΣ του 2017 τέθηκε σε ισχύ περίπου τρεις μήνες μετά τον νόμο του 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου (βλ. σημεία 11 και 21 των παρουσών προτάσεων), αναθέτοντας στο ΕΔΣ τον εν λόγω ρόλο της επιλογής των δικαστών που πληρούν τις προϋποθέσεις διορισμού από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στο πειθαρχικό τμήμα.

140. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνω ότι, στο πόρισμα με το οποίο εκθέτει τις απόψεις του επί των υπό εξέταση υποθέσεων[94], το πειθαρχικό τμήμα τονίζει, μεταξύ άλλων, ότι ο διορισμός των δικαστών αποτελεί συνταγματικό προνόμιο του Προέδρου της Δημοκρατίας, που ασκείται σε συνεργασία με το ΕΔΣ, και ότι το πειθαρχικό τμήμα πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, καθότι έχει συσταθεί διά νόμου και οι διατάξεις που διέπουν το καθεστώς, τις αρμοδιότητες και την εσωτερική οργάνωσή του εγγυώνται την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του εν λόγω τμήματος και των δικαστών του. Το πειθαρχικό τμήμα ισχυρίζεται ότι η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δικαστών του διασφαλίζονται, ειδικότερα, με τους κανόνες για την εξαίρεση των δικαστών και πρέπει να εκτιμώνται υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων πραγματικών περιστάσεων.

141. Ανεξάρτητα από τα επιχειρήματα που προβάλλουν ο Prokurator Generalny και η Πολωνία, παράλληλα με το πειθαρχικό τμήμα, όσον αφορά το συνταγματικό προνόμιο του Προέδρου της Δημοκρατίας να διορίζει δικαστές και τις τυπικές εγγυήσεις ανεξαρτησίας που ισχύουν όσον αφορά το πειθαρχικό τμήμα, τα επιχειρήματα αυτά, εφόσον κριθούν υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων που εκτέθηκαν στα σημεία 132 έως 135 και 139 των παρουσών προτάσεων, δεν αρκούν για να άρουν την εντύπωση περί έλλειψης αντικειμενικής ανεξαρτησίας του τμήματος αυτού.

142. Επιπλέον, η κατάσταση που έχει προκύψει στις υποθέσεις των κύριων δικών ενισχύει την εντύπωση περί έλλειψης ανεξαρτησίας, δεδομένου ότι ο προσφεύγων και οι ενάγοντες αναζητούν ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που θα άρει την προβαλλόμενη προσβολή του προστατευόμενου δικαιώματός τους περί ισοβιότητας και ανεξαρτησίας. Όσον αφορά τον προσφεύγοντα στην υπόθεση C-585/18, οι ισχύουσες ρυθμίσεις φαίνεται να αντιβαίνουν στην αρχή

93 Πρέπει να επισημανθεί ότι στη γνώμη 904/2017, υποσημείωση 4, ιδίως στα σημεία 89 έως 95 και 128 έως 131, η Επιτροπή της Βενετίας έκρινε ότι τα αποτελέσματα της πολωνικής νομοθεσίας για το ΕΔΣ και το πειθαρχικό τμήμα, σε συνδυασμό με άλλες μεταρρυθμίσεις, συνιστούν σοβαρή απειλή για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Επίσης, στις 17 Σεπτεμβρίου 2018, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ) ανέστειλε την ιδιότητα μέλους του ΕΔΣ λόγω των αλλαγών στον τρόπο διορισμού των δικαστικών μελών του σε συνδυασμό με δεκατρείς πρόσθετους λόγους, συμπεριλαμβανομένου του ότι ο νόμος για το ΕΔΣ εντάσσεται στο πλαίσιο της συνολικής μεταρρύθμισης για την ενίσχυση της θέσης της εκτελεστικής εξουσίας και την παραβίαση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης: βλ. έγγραφο με τις απόψεις του ENCJ, υποσημείωση 28, και δελτίο Τύπου, *ECNJ Suspends Polish National Judicial Council – KRS*, διαθέσιμο στο http://www.encj.eu/

94 Βλ. υποσημείωση 20 των παρουσών προτάσεων.

της ισότητας των όπλων [95]. Τούτο διότι ο προσφεύγων έχει λάβει αρνητική γνωμοδότηση από το ΕΔΣ και, ταυτοχρόνως, το ΕΔΣ έχει ρόλο στη σύνθεση του πειθαρχικού τμήματος, ήτοι του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου του παρέχεται η δυνατότητα άσκησης ενδίκου βοηθήματος βάσει του πολωνικού δικαίου. Τούτο φαίνεται να είναι προβληματικό από απόψεως ισότητας των όπλων υπό το πρίσμα των συμπερασμάτων που συνήγαγα όσον αφορά την ανεπάρκεια ανεξαρτησίας του πειθαρχικού τμήματος η οποία οφείλεται στον τρόπο διορισμού των μελών του ΕΔΣ.

143. Κρίνω, ωστόσο, σκόπιμο να τονίσω ότι τα προεκτεθέντα ουδόλως συνεπάγονται ότι οι απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης έχουν την έννοια ότι εμποδίζουν τα κράτη μέλη να προβαίνουν σε κατάλληλες μεταρρυθμίσεις των καθεστώτων τους που διέπουν, ειδικότερα, την επιλογή των δικαστών και τη σύνθεση των δικαστικών τους συμβουλίων ή παρόμοιων οργάνων, αλλά αντιθέτως ότι έχουν την έννοια ότι τα κράτη μέλη πρέπει να πραγματοποιούν τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις τηρώντας, στο πλαίσιο αυτό, τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης, στις οποίες περιλαμβάνεται η υποχρέωση διατήρησης της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών τους σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη.

144. Εντούτοις, τα επιχειρήματα που προβάλλουν ο Prokurator Generalny και η Πολωνία στηριζόμενοι σε υποτιθέμενες ομοιότητες των λύσεων που εφαρμόζονται στην Πολωνία με εκείνες που εφαρμόζονται σε άλλα κράτη μέλη δεν είναι πειστικά. Όπως επισημαίνεται από τον προσφεύγοντα και τους ενάγοντες, οι υπό εξέταση υποθέσεις αφορούν την κατάσταση στην Πολωνία, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των παραμέτρων που εκτέθηκαν στα σημεία 132 έως 135 και 139 των παρουσών προτάσεων [96]. Θα πρέπει ίσως να τονισθεί επίσης ότι δεν ισχύουν δύο μέτρα και δύο σταθμά μεταξύ των κρατών μελών στο πλαίσιο αυτό, δεδομένου ότι κανένα μέτρο κράτους μέλους που θίγει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης κατά παράβαση του άρθρου 47 του Χάρτη δεν πρέπει να γίνεται ανεκτό στην έννομη τάξη της Ένωσης.

4. Εκτίμηση με γνώμονα το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ

145. Επιπλέον της παράβασης του άρθρου 47 του Χάρτη, συνιστά η μη τήρηση των απαιτήσεων περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στις υποθέσεις των κύριων δικών διαρθρωτική ή γενικευμένη αδυναμία που θίγει την ουσία της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ [97], παραβιάζοντας, ως εκ τούτου, ευρύτερα την αρχή του κράτους δικαίου, που προστατεύεται από το άρθρο 2 ΣΕΕ [98];

146. Στις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18), [99] εξέφρασα την άποψη ότι εθνικά μέτρα που μείωναν το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, χωρίς επαρκείς διασφαλίσεις για την τήρηση του κανόνα περί ισοβιότητάς τους και για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας τους, συνιστούσαν κατ' ουσίαν τέτοια διαρθρωτική αδυναμία, επηρεάζοντας πράγματι το σύνολο των δικαστών του

95 Βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 28ης Ιουλίου 2016, Ordre des barreaux francophones et germanophone κ.λπ. (C-543/14, EU:C:2016:605, σκέψεις 40 και 41), και της 16ης Μαΐου 2017, Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373, σκέψη 96 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

96 Επισημαίνω ότι, με βάση τον πίνακα αποτελεσμάτων της Ένωσης στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2019, από τα είκοσι κράτη μέλη που συμμετείχαν στην έρευνα, η Πολωνία είναι το μόνο κράτος μέλος στο οποίο τα δικαστικά μέλη του δικαστικού συμβουλίου δεν προτείνονται αποκλειστικά από δικαστές και διορίζονται από το κοινοβούλιο. Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής, *The 2019 EU Justice Scoreboard*, COM(2019) 198 τελικό, 26 Απριλίου 2019, διάγραμμα 54, σ. 55 και 62. Βλέπε επίσης τελική γνωμοδότηση του ΟΑΣΕ του 2017 για την Πολωνία, υποσημείωση 4, σημεία 43 έως 46.

97 Προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, EU:C:2019:529, σημείο 115 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ. επίσης προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:325, σημείο 63, υποσημείωση 41).

98 Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 32), και της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531, σκέψη 47). Όπως επισήμανα στο σημείο 40 των προτάσεών μου στην υπόθεση Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:517), «μπορεί να υφίσταται κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος έστω και αν αυτό δεν παραβιάζει το κράτος δικαίου».

99 EU:C:2019:325.

Ανωτάτου Δικαστηρίου. Στις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18) [100], συνήγαγα το ίδιο συμπέρασμα όσον αφορά εθνικά μέτρα που μείωναν το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, επηρεάζοντας πράγματι το σύνολο του πολωνικού δικαστικού σώματος. Αμφότερες οι μεταρρυθμίσεις αυτές επηρέασαν τη διάρθρωση του πολωνικού δικαστικού σώματος κατά γενικευμένο τρόπο.

147. Επισημαίνω ότι, με την απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18) [101], το Δικαστήριο φαίνεται ότι δεν αποφάνθηκε επί της σοβαρότητας της παράβασης των κανόνων που προστατεύουν την ισοβιότητα και την ανεξαρτησία των δικαστών υπό το πρίσμα του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Στην απόφαση αυτή δεν περιλήφθηκε μνεία σε δομικού χαρακτήρα ή σε γενικευμένη παράβαση των κανόνων αυτών [102].

148. Συνάγω το συμπέρασμα ότι, σε κάθε περίπτωση, οι περιστάσεις στις υποθέσεις των κύριων δικών συνιστούν παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

149. Το συμπέρασμα αυτό το συνάγω πρωτίστως επειδή η πολωνική νομοθεσία με την οποία θεσμοθετείται νέο τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ήτοι εν προκειμένω το πειθαρχικό τμήμα, με αντικείμενο την εξέταση των καταγγελιών δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου που έχουν συνταξιοδοτηθεί πρόωρα και παρανόμως, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα ζητήματα που εξέτασα στις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18) και που αφορούσαν τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου κατά γενικευμένο τρόπο. Με την απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019 στην υπόθεση αυτή [103], το Δικαστήριο έκρινε ότι τα υπό κρίση μέτρα αντέβαιναν στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ (βλ. σημείο 2 των παρουσών προτάσεων).

150. Η συμβολή του ΕΔΣ στον διορισμό των δικαστών του νέου αυτού τμήματος είναι σημαντική, πράγμα που, με προσεκτικότερη εξέταση, φαίνεται να αντιβαίνει στις ευρωπαϊκές και διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές για την ανεξαρτησία των οργάνων αυτών από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία (βλ. σημεία 124 έως 135 των παρουσών προτάσεων). Κατ' αυτόν τον τρόπο, διανοίγεται η δυνατότητα ασκήσεως σημαντικού βαθμού επιρροής των πολιτικών αρχών στον διορισμό των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, γεγονός που επηρεάζει τη διάρθρωση του πολωνικού δικαστικού σώματος κατά γενικευμένο τρόπο.

151. Εξάλλου, το νεοσύστατο πειθαρχικό τμήμα είναι αυτό που αποφαίνεται επί των υποθέσεων που αφορούν δικαστές οι οποίοι θίγονται από τα μέτρα τα οποία το Δικαστήριο πρόσφατα έκρινε ότι αντιβαίνουν στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, όπως μόλις εξέθεσα (βλ. σημείο 149 των παρουσών προτάσεων). Δεδομένου του συγκεκριμένου χρόνου θέσπισης των νέων μέτρων για την εκλογή των δικαστικών μελών του ΕΔΣ και του ρόλου του ΕΔΣ στον καθορισμό των προσώπων που διορίζονται στο πειθαρχικό τμήμα, τούτο ενδεχομένως ελαττώνει τις πιθανότητες οι δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου που συμπληρώνουν την προσφάτως επανακαθορισθείσα ηλικία συνταξιοδότησης να τύχουν δίκαιης δίκης ενώπιον ανεξάρτητου δικαστηρίου, όταν προσβάλλουν τα μέτρα που τους θίγουν.

100 EU:C:2019:529.

101 EU:C:2019:531.

102 Πρβλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, ιδίως σκέψεις 60, 73 και 74).

103 Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531). Επισημαίνω ότι, στις σκέψεις 115 και 116 της απόφασης αυτής, το Δικαστήριο έκρινε ότι η παρέμβαση του ΕΔΣ στο πλαίσιο διαδικασίας παράτασης της διάρκειας της περιόδου άσκησης των καθηκόντων από δικαστή μετά τη συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδότησης μπορεί καταρχήν να συμβάλλει στο να καταστεί η διαδικασία αυτή αντικειμενικότερη, αλλά «τούτο συμβαίνει μόνο καθόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, ιδίως καθόσον το όργανο αυτό είναι το ίδιο ανεξάρτητο από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, καθώς και από την αρχή στην οποία οφείλει να υποβάλει τη γνώμη του».

152. Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της συνάφειας του ζητήματος που έχει προκύψει στις υπό εξέταση υποθέσεις και του ζητήματος που εξέτασα στις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18), πρέπει το ζήτημα αυτό ομοίως να θεωρηθεί ως διαρθρωτικού και γενικευμένου χαρακτήρα και ότι, ως εκ τούτου, θίγει την «ουσία» της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Ε. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος στην υπόθεση C-585/18 και επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18 και επί της κήρυξης αρμοδιότητας λόγω του ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν αποτελεί ανεξάρτητο δικαστήριο

153. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι τμήμα εθνικού ανωτάτου δικαστηρίου, όπως το πειθαρχικό τμήμα στις υποθέσεις των κύριων δικών, δεν πληροί τις ισχύουσες στο δίκαιο της Ένωσης απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν, βάσει του δικαίου της Ένωσης, άλλο εθνικό δικαστήριο, όπως το ίδιο, οφείλει να μην εφαρμόσει τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που το καθιστούν αναρμόδιο στις εν λόγω διαφορές.

154. Στο ερώτημα αυτό προσήκει καταφατική απάντηση για τους ακόλουθους λόγους.

155. Κατά πάγια νομολογία, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης συνεπάγεται ότι τα εθνικά δικαστήρια τα οποία είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των διατάξεων αυτών, αφήνοντας εν ανάγκη, αυτεπαγγέλτως, ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη εθνική διάταξη, χωρίς να υποχρεούνται να ζητούν ή να αναμένουν την προηγούμενη κατάργησή της διά της νομοθετικής οδού είτε διά οιασδήποτε άλλης συνταγματικώς προβλεπόμενης διαδικασίας[104]. Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν, ειδικότερα, να διασφαλίζουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, την έννομη προστασία που παρέχει το άρθρο 47 του Χάρτη και να εγγυώνται την πλήρη αποτελεσματικότητα του άρθρου αυτού, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη εθνική διάταξη[105].

156. Έπεται ότι, στις υπό εξέταση υποθέσεις, οι εθνικές διατάξεις που απονέμουν αρμοδιότητα εκδίκασης διαφοράς που άπτεται του δικαίου της Ένωσης σε τμήμα εθνικού ανωτάτου δικαστηρίου το οποίο δεν πληροί τις απαιτήσεις δικαστικής ανεξαρτησίας που προβλέπονται στο άρθρο 47 του Χάρτη και/ή στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ πρέπει να μην εφαρμοσθούν. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας που έχει στο δίκαιο της Ένωσης η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των πολιτών, άλλο τμήμα εθνικού ανωτάτου δικαστηρίου, όπως το αιτούν δικαστήριο στις υποθέσεις των κύριων δικών, πρέπει να είναι σε θέση, αυτεπαγγέλτως, να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις που δεν συνάδουν με την εν λόγω αρχή. Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να παρέχουν τη δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής προκειμένου να εφαρμοσθεί το δίκαιο της Ένωσης, όταν η δυνατότητα αυτή δεν παρέχεται από το εθνικό δίκαιο[106].

104 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2018, Minister for Justice and Equality και Commissioner of the Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

105 Βλ. απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, σκέψη 79).

106 Απόφαση της 13ης Μαρτίου 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, ιδίως σκέψεις 40 και 41). Βλ. επίσης, επί παραδείγματι, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψεις 103 και 104).

VII. Πρόταση

157. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία) ως εξής:

1. Παρέλκει η απόφανση επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος στις υποθέσεις C-624/18 και C-625/18.

   Επικουρικώς, το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία ανώτατο δικαστήριο κράτους μέλους επιληφθεί ένδικου βοηθήματος με το οποίο προβάλλεται παραβίαση της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ηλικίας όσον αφορά δικαστή του δικαστηρίου αυτού και με το οποίο ζητείται ταυτοχρόνως η προστασία του προβαλλόμενου δικαιώματος, το δικαστήριο αυτό υποχρεούται –προκειμένου να διασφαλίσει, μέσω της λήψης προσωρινών μέτρων κατά το εθνικό δίκαιο, την προστασία δικαιωμάτων αντλούμενων από το δίκαιο της Ένωσης– να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων η αρμοδιότητα για την εξέταση της διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας ασκήθηκε το ένδικο βοήθημα αυτό ανατίθεται σε τμήμα του εν λόγω δικαστηρίου το οποίο δεν λειτουργεί ελλείψει πληρώσεως των προβλεπόμενων θέσεων δικαστών.

2. Οι απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που προβλέπονται στο άρθρο 47 του Χάρτη έχουν την έννοια ότι το νεοσύστατο τμήμα ανωτάτου δικαστηρίου κράτους μέλους το οποίο είναι αρμόδιο για την εκδίκαση ένδικου βοηθήματος εθνικού δικαστή και το οποίο απαρτίζεται αποκλειστικώς από δικαστές που εκλέγονται από εθνικό όργανο επιφορτισμένο με τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων, ήτοι από το Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο), του οποίου η ανεξαρτησία από τη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία δεν διασφαλίζεται, λόγω του τρόπου στελέχωσής του και του τρόπου εργασίας του, δεν πληροί τις απαιτήσεις αυτές.

   Η ίδια απαγόρευση συνάγεται από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

3. Αναρμόδιο τμήμα του ανωτάτου δικαστηρίου κράτους μέλους, το οποίο πληροί τις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα δικαστήρια βάσει του δικαίου της Ένωσης και ενώπιον του οποίου έχει ασκηθεί ένδικο βοήθημα στο πλαίσιο διαφοράς που άπτεται του δικαίου της Ένωσης οφείλει, λόγω της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να μην εφαρμόσει τις διατάξεις του εθνικού νόμου που το καθιστούν αναρμόδιο στην υπόθεση αυτή.